

AMBIS vysoká škola, a.s.

Katedra bezpečnosti a práva

**Úloha a činnost Probační a mediační služby v trestním
řízení**

Bakalářská práce

Autor: Klára Sýkorová

Bezpečnostní management v regionech

Vedoucí práce: PhDr. Petr Škoda, LL.M

Praha

Rok 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a v seznamu uvedla veškerou použitou literaturu.

Svým podpisem stvrzuji, že jsem seznámena se skutečností, že práce bude zpřístupněna třetím osobám prostřednictvím informačního systému AMBIS vysoké školy, a.s.

V Praze, dne 15.4. 2022

Klára Sýkorová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu práce panu PhDr. Petru Škodovi, LL.M, za vstřícný přístup a cenné rady při psaní této bakalářské práce.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Akademický rok: 2021/2022

Studentka:	Klára Sýkorová
UČO:	45081
Program:	Bezpečnostní management v regionech
Studijní obor:	Bezpečnostní management v regionech
Téma:	Úloha a činnost Probační a mediační služby v trestním řízení
Topic:	The Objective and Practice of the Probation and Mediation service in criminal proceedings
Vedoucí bakalářské práce:	PhDr. Petr Škoda, LL.M.

Cíl práce: **Téma:** Úloha a činnost Probační a mediační služby v trestním řízení
Student: Klára Žižková
Vedoucí práce: PhDr. Petr Škoda, LL. M.

Zásady pro vypracování práce:

Úvod: bude obsahovat seznámení se s tématem bakalářské práce, bude zde vytyčen cíl, a bude popsáno, jak bude cíle dosaženo. V Úvodu bude dále stručný popis kapitol a podkapitol, které zde budou obsaženy.

Teoretická část:

1. Probační a mediační služba – Tato kapitola se zabývá definicí PMS a bude obsahovat i podkapitoly, které popisují vývoj PMS, její organizační strukturu, kde PMS působí a bude zde definováno co jsou pojmy probace a mediace. Na závěr kapitoly bude vysvětlen rozdíl mezi probačním úředníkem a probačním asistentem a budou zmíněny i další úlohy PMS, které leží mimo trestní řízení.
2. Restorativní justice – V kapitole restorativní justice bude shrnut její vývoj a význam. Bude vysvětleno, co to jsou alternativní tresty a budou zde uvedeny jejich příklady. Na toto téma bude navázáno pojmem probační dohled. Pojem negativní vymezení restorativní justice bude tuto kapitolu uzavírat.
3. Trestní řízení a PMS – V této části se budeme zabývat procesem před zahájením trestního řízení, co to je přípravné řízení, vykonávací řízení. Dále jaký má PMS vztah k paroli a vztah k soudu. Ve všech těchto podkapitolách není jen objasněn daný pojem, ale i vysvětleno, jakou roli zde PMS sehrává.

Praktická část:

Praktická část práce se bude zabývat hlavní výzkumnou otázkou „Jaká je povědomost o činnosti PMS“. Tato otázka bude zkoumána prostřednictvím kvantitativního dotazníkového výzkumného šetření, prostřednictvím otevřených a uzavřených otázek. Kromě hlavní výzkumné otázky, se bude šetření zabývat i dílčími výzkumnými otázkami, souvisejícími s touto problematikou, které budou vytyčeny v úvodu práce.

Závěr práce:

V závěru práce budou shrnuty poznatky z teoretické a praktické části. Z výsledků dotazníkového šetření vyplyne jak vysoká, nebo naopak jak nízká je povědomost o činnosti PMS. V případě, že tato povědomost bude nízká, bude navrženo doporučení pro praxi, jak informace zabývající se činností PMS co nejvíce veřejnosti přiblížit. Závěr bude také obsahovat, zda se podařilo odpovědět i na vedlejší otázky zmíněné v úvodu práce.

Cíl práce:

Cílem teoretické části práce je popsat, vysvětlit úlohu a činnosti Probační a mediační služby (PMS) v trestním řízení. Dále se budu věnovat vybraným částem trestního řízení ve kterém vystupuje PMS. Cílem praktické části práce je pomocí kvantitativního dotazníkového výzkumného šetření, zjistit jak vysoká nebo nízká je povědomost respondentů o činnosti PMS.

Základní prameny a odborná literatura:

ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-87576-93-9.

SMIT, UNODC. *Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment*. New York: United Nations, 2007. 80 s. ISBN 978-92-1-148220-1.

ŠTERN, Pavel, Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ a Dagmar DOUBRAVOVÁ. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

KUCHTA, J., H. VÁLKOVÁ a KOL. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 568 s. ISBN 80-7179-813-4.

Zákon č. 257/2000 Sb.: Zákon o Probační a mediační službě. ČESKÁ REPUBLIKA, 2000.

ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 48 s. ISBN 8090299814.

Rozvrh konzultací s vedoucím práce:

Se studentkou je realizována emailová konzultace k BP dle zadaného tématu. Studentka na BP pracuje průběžně, postupně zaslá jednotlivé její části ke konzultaci. V BP se vyskytovaly nepatrné gramatické chyby, dále byly se studentkou konzultovány odkazy. BP je na velmi dobré úrovni, studentka vypracovala 36 stran a postupně plní stanovené cíle dle zadání BP.

Záznam o provedených konzultacích s vedoucím práce:

Pořadové číslo konzultace	Téma probírané na konzultaci	Datum konání konzultace
1	Se studentkou je realizována emailová konzultace k BP dle zadaného tématu. Studentka na BP pracuje průběžně, postupně zaslá jednotlivé její části ke konzultaci. Rozpracovaná BP je na dobré úrovni, studentka postupně plní stanovené cíle dle zadání BP. Se studentkou byla realizovaná emailová konzultace k BP dne 4.1.2022, 24.1.2022 a 5.4.2022.	10. 4. 2022

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na činnosti Probační a mediační služby a další témata, která s její prací souvisí. Zajímá se o postavení této instituce v trestním řízení a postavení v justičním systému. V teoretické části jsou uvedeny základní informace a pojmy o Probační a mediační službě. Je zde také představena restorativní justice a alternativní tresty. Práce dále popisuje stádia trestního řízení, ve kterých může Probační a mediační služba vystupovat a jaké postavení zde zastává. Praktická část práce se zaměřuje na míru povědomí o Probační a mediační službě ve společnosti a jak ji vnímá.

Klíčová slova

Probace, mediace, restorativní justice, trestní řízení, alternativní tresty, Probační a mediační služba

Annotation

This bachelor thesis is focused on practice of Probation and meditation service and another, topics that are related to their practice. It takes interest in its position in criminal proceedings and in the justice system. The theoretical part contains basic information and terms about Probation and meditation service. There is also presented restorative justice and alternative sanctions. The paper further describes stages of criminal proceedings in which Probation and meditation service can step in and which positions it holds there. The practical part is focused on measurement of knowledge about The Probation and meditation service in public society and how they perceive it.

Key words

Probation, meditation. restorative justice, criminal proceedings, alternative sanctions, The Probation and meditation service

Obsah

Úvod	7
Teoretická část práce	9
1 Probační a mediační služba	9
1.1 Vývoj Probační a mediační služby v ČR.....	10
1.2 Organizační struktura Probační a mediační služby	11
1.3 Probační střediska	11
1.4 Probace	12
1.5 Mediace	13
1.6 Probační úředník a asistent.....	14
1.7 Jiné úlohy Probační a mediační služby mimo trestní řízení	15
1.8 Probační a mediační služba a vztah k paroli	16
2 Restorativní justice	17
2.1 Vývoj restorativní justice	18
2.2 Alternativní tresty.....	20
2.3 Negativní vymezení restorativní justice	22
3 Probační a mediační služba a trestní řízení	23
3.1 Činnost Probační a mediační služby před zahájením trestního řízení	24
3.2 Činnost Probační a mediační služby v přípravném řízení	25
3.3 Činnost Probační a mediační služby ve vykonávacím řízení	26
Praktická část.....	27
4 Dotazníkové šetření	27
4.1 Výzkumné otázky.....	27
4.2 Předpokládaný přínos práce bakalářské práce.....	27
4.3 Výzkumná metoda.....	28
4.4 Zpracování výsledků šetření.....	28
4.5 Kategorizace respondentů	28
4.6 Výzkumné otázky dotazníkového šetření.....	32
5 Výsledky zkoumání	46
Závěr.....	51
Seznam použité literatury	54

Úvod

Probační a mediační služba je součástí justičního systému České republiky již 22 let. Za tuto dobu se její činnost vyvinula, dospěla a v současné době je platným a dá se říct nezbytným prvkem v celé soustavě justičního systému. Při pohledu zevnitř je jako její hlavní přínos zmiňováno především odlehčení soudnímu řízení v případech méně závažné trestné činnosti, konfliktů a alternativních trestů. Jak je uvedeno níže, cílem práce je nejen popsat současný stav Probační a mediační služby, ale pokusit se i definovat další přínosy, které její činnost přináší a zjistit, jak je její působení vnímáno a hodnoceno širokou veřejností.

Tématem bakalářská práce je tedy Úloha a činnost Probační a mediační služby v trestním řízení. Cílem práce je popsání a vysvětlení všech jejích částí ve vztahu k trestnímu řízení, vysvětlení základních pojmů, nezbytných k pochopení celé problematiky a na základě toho vytvořit podklady pro praktickou část. Cílem praktické části je zjistit jak vysoká či nízká je povědomost respondentů nejen o úloze a činnostech Probační a mediační služby, ale i zjistit, jaká je informovanost o její samotné existenci. Součástí výzkumu jsou i vedlejší otázky, které hledají odpovědi na problematiku, jaké je povědomí o restorativní justici, atraktivita zaměstnání u Probační a mediační služby, zkušenosti respondentů s její činností, a znalost alternativních trestů.

Přínosem práce je zjištění míry veřejné povědomosti, zvýšení informovanosti o úloze a činnosti Probační a mediační služby, osvěta o restorativní justici a vzbuzení zájmu o toto téma.

Práce je rozdělena do teoretické a praktické části. Teoretická část čtenáře seznamuje se základními pojmy a tématy, která jsou nezbytné pro pochopení celé problematiky. V první kapitole nalezneme základní informace o funkci Probační a mediační služby, shrnutí jejího vývoje v České republice a seznámení se s její organizační strukturou. Dále jak fungují jednotlivá střediska a vysvětlení, co přesně znamenají pojmy probace a mediace. V neposlední řadě je důležité vědět kdo tuto práci vykonává, proto je zde i podkapitola, která vysvětluje, kdo to je probační úředník a probační asistent a co musí tyto osoby splňovat pro výkon tohoto zaměstnání. Protože Probační a mediační služba nevykonává svou práci pouze v procesu trestního řízení, je zde nutné zmínit i jiné její činnosti, které nesouvisí přímo s trestním řízením. Kapitulu uzavírá podkapitola s vysvětlením, co to je parole a jak s Probační a mediační službou souvisí.

Druhá kapitola je věnována restorativní justici, bez které by se Probační a mediační služby neobešla. Dále jsou zde shrnuty informace o vývoji restorativní justice, vysvětlen pojem alternativní tresty a jsou krátce představeny ty, v jejichž rámci tato služba často figuruje. Pro správné uchopení restorativní justice je nutné si vymezit i jaké je její negativní pojetí.

Ve třetí kapitole je rozpracováno postavení Probační a mediační služby k trestnímu řízení. Jednotlivé podkapitoly se zde zaměřují na to, jaké činnosti v rámci procesu trestního řízení může vykonávat. Kapitulu začíná téma o stádiu před zahájením trestního řízení. Pokračuje část věnovaná přípravnému řízení a kapitolu uzavírá řízení vykonávací.

Praktická část této bakalářské práce se věnuje výzkumnému šetření. Nástrojem výzkumu je kvantitativní metoda formou dotazníkového šetření. Pro distribuci a vyplnění dotazníku byla zvolena online forma. Dotazník byl zveřejněn po dobu 16 dnů a zúčastnilo se ho celkem 294 lidí. V dotazníku nalezneme pasáž věnovanou kategorizaci respondentů a pasáž s otázkami týkajícími se výzkumu. Kategorie respondentů jsou určeny podle věku, pohlaví, vzdělání a kraje bydliště. Výzkumné otázky se věnují nejen hlavní výzkumné otázce, ale i otázkám vedlejším stanoveným výše. Získaná data jsou zpracována v grafech s hodnotami vyjádřenými v procentech. Grafy jsou opatřeny komentáři s doplňujícími informacemi o konkrétních otázkách.

V kapitole výsledky jsou uvedeny odpovědi na hlavní výzkumnou otázku, ale i odpovědi na otázky vedlejší. Výsledky výzkumu jsou použity pro sadu doporučení, které ve výsledku mohou vést ke zlepšení veřejné povědomosti o existenci, úkolech a činnosti Probační a mediační služby. Finální výstupy této bakalářské práce jsou shrnuty v závěru.

Teoretická část práce

1 Probační a mediační služba

Probační a mediační službou se rozumí státní organizace, která má za úkol zajišťovat a dohlížet na výkon trestů, které jsou jiné než odnětí svobody. Dále zpracovává dokumenty pro jejich realizaci a pokud je to možné nabízí jednání mezi pachatelem a obětí o urovnání následků trestného činu. Funkce Probační a mediační služby včetně plnění jejích úkolů mají na starost jednotlivá střediska. Ta působí v budovách okresních či obvodních nebo městských soudů. Taxativní výčet oblastí, kde Probační a mediační služba působí, najdeme v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.¹

Díky jejímu fungování lze v určitých případech věc projednat v jednom ze zvláštních druhů trestního řízení. To znamená, že trest může být vykonán jinak než způsobem odnětí svobody pachatele. Ve výjimečných případech, které jsou vyjmenovány zákonem, kdy je trest odložen nebo přerušen, poskytují sociální pracovníci služby odborné vedení a pomoc obviněnému. V tom se zahrnuje i sledování a kontrola chování obviněného, ale i spolupráce s jeho rodinou a sociálním okolím.²

Pokud to případ umožňuje, a je proto vhodný, Probační a mediační služba pomáhá pachateli, aby mu bylo umožněno se znovu začlenit do společnosti, aniž by porušoval zákony a žil tak plnohodnotný a společensky prospěšný život. Pracovníci Probační a mediační služby usilují, aby se do procesu řešení konfliktu zapojil i poškozený. Ten si tak může sám pomoci ke svému odškodnění a tím se může podařit obnovit pocit bezpečí a spravedlnosti poškozeného. Probační a mediační služba se svými účinnými metodami řeší konflikty v oblasti trestného řízení a díky tomu pomáhá k ochraně obyvatelstva a přispívá k urovnání společenských vztahů tam kde byli narušeny. Tím přispívá k udržování poklidných vztahů ve společnosti.³

¹ ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1.* Praha : Portál, 2010. 1. ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů.*, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

² Zákon č. 257/2000 Sb.

³ Probační a mediační služba: Cíle činnosti PMS. *Mediace* [online]. 2016-2019 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/probacni-a-mediacni-sluzba>

1.1 Vývoj Probační a mediační služby v ČR

První náznaky ve změně trestního systému můžeme pozorovat v roce 1968. Tehdy vzniklo experimentální středisko ve spolupráci s Národním výborem hl. m. Prahy a Výzkumného kriminologického úřadu. Součástí tohoto projektu byli i tzv. sociální kurátoři, kteří nejdříve působili pouze v rámci experimentálního střediska v Praze. Ti se posléze rozšiřovali i do dalších měst. Po několika letech vznikla místa specializující se na práci s delikventní mládeží v rámci tehdejších okresních národních výborů. Nejdříve šlo spíše o kontrolní funkci a až později se zaměřili i na pomoc této skupině mladistvých. Další pokrok se stal v oblasti vězeňského systému. Skupina pracovníků měla za úkol zřizování a udržování kontaktu vězně s jeho sociálním okolím a rodinou. Dále pomáhali připravovat podmínky k životu po propuštění odsouzeného.⁴

V roce 1968 však tyto nově podniknuté kroky ztroskotaly. Především kvůli nástupu nového normalizačního režimu se nepodařilo rozběhnout tehdejší návrh Výzkumného kriminologického úřadu na zřízení probačních center. Po skončení komunistické vlády v roce 1989 však začala pozvolná rekonstrukce těchto myšlenek. Roku 1991 byl zaveden institut alternativ. Projekt byl inspirován sociálními pracovníky západních zemí. Poprvé se v tomto programu objevuje první známka mediace. Pachateli se dostává možnost, aby pomohl zmírnit či odstranit následky svého jednání a oběť může koordinovat svoje odškodnění.⁵

Probíhá tak činnost směřující k urovnání konfliktu za přispění třetí osoby, tedy mediátora. Díky tomu se trestní politika, začala zabývat tresty nespojených s uvězněním pachatele. „V roce 1993 byl novelou trestního řádu zaveden do našeho trestního práva první alternativní institut tzv. *odklonu – diverze*, tj. *podmíněného zastavení trestního stíhání, který byl na svou dobu revoluční, ...*“ (ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Editor Lenka Ouředníčková, Dagmar Doubravová. Praha: Portál, 2010, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.).

O tři roky později se do trestního práva přidaly další dvě varianty odklonu v trestním řízení – narovnání a trest obecně prospěšných prací. Rok 1996 přinesl první zavedení sociálních pracovníků u každého okresního soudu v ČR. Ti měli mimo jiné například

⁴ ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1.* Praha : Portál, 2010. 1. ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vy212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁵ ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1.* Praha : Portál, 2010. 1. ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vy212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

zajišťovat podmínky pro výkon trestu obecně prospěšných prací. Samotní kurátoři se sami snažili rozvíjet nové pracovní metody, které uplatňovali v praxi.⁶

S rozšířením alternativních trestů a tím i větší počet sociálních pracovníků, přišly i problémy v podobě nedostatku místa a kvalifikovaného personálu. K tomu právní veřejnost začala vyjadřovat jejich pochybnosti o účinnosti alternativních trestů. Revoluční situace nastala v roce 1999. Tehdejší ministr spravedlnosti předložil návrh o reformě justice, přičemž součástí byl i nový zákon o Probační a mediační službě. Ta byla o rok později uznána a schválena jako celostátně působící organizace Parlamentem ČR.⁷

1.2 Organizační struktura Probační a mediační služby

Probační a mediační služba náleží do resortu Ministerstva spravedlnosti. Organizační struktura se skládá z ředitelství Probační a mediační služby a středisek. Ředitelství Probační a mediační služby má sídlo v hlavním městě Praze, střediska sídlí v jednotlivých soudních okresech. V čele ředitelství stojí ředitel Probační a mediační služby, kterého jmenuje i odvolává Ministr spravedlnosti. Ředitelství Probační a mediační služby stojí v čele organizace a má na starost všechny stránky spojené s jejím vedením, jak po stránce finanční, tak organizační, personální, hospodářské a materiální.⁸

Každé středisko má svého vedoucího, který odpovídá za jeho organizaci a chod. Vedoucího navrhuje ředitel Probační a mediační služby. Jmenovat a odvolat vedoucího střediska může ministr spravedlnosti po projednání věci Radou pro probaci a mediaci. Tato Rada pro probaci a mediaci je zřízení určené jako poradní orgán pro ministra spravedlnosti. Radu tvoří soudci, státní zástupci, úředníci Probační a mediační služby a dalších oborů znalých osob. Všechny tyto osoby jmenuje ministr spravedlnosti.⁹

1.3 Probační střediska

Střediska zajišťují přímý výkon Probační a mediační služby. Jsou rozmístěna do okresních soudů nebo na roveň jim postaveným soudům. Střediska zajišťují plnění jejich úkolů ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie České republiky. Tato

⁶ ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1.* Praha : Portál, 2010. 1. ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vy212 s.* ISBN 978-80-7367-757-2.

⁷ ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1.* Praha : Portál, 2010. 1. ŠTERN, P. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vy212 s.* ISBN 978-80-7367-757-2.

⁸Organizační řád. Probační a mediační služba. [Online] 19. 12 2007. [Citace: 17. 10 2021.] https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/10/zakladni-dokumenty_organizacni-rad_2021.pdf.

⁹ KAVANOVÁ, Jana. *Probace a mediace. Bakalářská práce.* Opava : Fakulta veřejných politik v Opavě., 2020.

střediska působí v sídlech okresních soudů. Na návrh ředitele mohou být střediska sloučena nebo rozdělena (pouze v případě, že je obec sídlem dvou nebo více okresních soudů).¹⁰

Střediska můžeme dále dělit i podle druhu oddělení. Vedoucí střediska může podle potřeby navrhnout zřízení oddělení. Tento návrh může přijmout nebo zamítnou ředitel Probační a mediační služby. Tato oddělení jsou například: oddělení obecně prospěšných prací, oddělení pro mládež, oddělení pro dospělé, oddělení zprostředkování řešení konfliktu a pomoci obětem trestných činů atd.¹¹

1.4 Probace

Probace neboli ověřování, zkoušení. V souvislosti s činností Probační a mediační služby jde o dohled pracovníka nad vykonáváním trestu. Zákon definuje činnost probace takto: *„Probaci se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen "obviněný"), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, sledování chování odsouzeného, kontrola výkonu omezení a povinností uložených obviněnému a dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“* (Zákon č. 257/2000 Sb., § 2 odst. 1).

Probační dohled obvykle stanovuje soud. Často se tak děje v případě, kdy je stanoven jiný hlavní trest. Probace tak nejčastěji doplňuje některou z forem trestu, kdy upuštěno od výkonu trestu odnětí svobody. Probačním dohledem se tak myslí osobní kontakt probačního pracovníka s obviněným. Tento osobní kontakt se uskutečňuje v pravidelných periodách po dobu stanovenou soudcem. O všech těchto setkáních probační pracovník vyhotovuje záznam, ze kterého se tvoří probační spis. Během těchto setkáních probační úředník komunikuje s klientem o jeho postupu v procesu resocializace a probační úředník tak ověřuje úroveň života obviněného. Například sleduje, zda klient nebere omamné či psychotropní látky, či zda jeho klient svým chováním přispívá k nápravě škody, kterou způsobil. Probační pracovník také nabízí klientovi pomoc a podporu. Často se tak děje při hledání zaměstnání, či vyhledáváním

¹⁰ Statut Probační a mediační služby ČR. *Probační a mediační služba*. [Online] 2007. [Citace: 15. 10 2021.] https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/07/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf.

¹¹ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

lékařské pomoci v případě drogové závislosti apod. Tyto setkání mohou napomáhat tomu, aby obvinění nepřišel znovu do konfliktu se zákonem.¹²

1.5 Mediacce

Tento výraz si můžeme vyložit jako jednoduché řešení konfliktu. Jde o metodu jednoduchého řešení konfliktu mezi obětí a pachatelem, kdy cílem je vyřešit spor a řešení, jak toho dosáhnout. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci vysvětluje pojem mediace jako: „*mediací se rozumí postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody*“¹³ (citace byla upravena pro účely této práce). Tento zákon také definuje postavení mediátora, jeho práva a povinnosti a stanovuje výkon procesu mediace.

Pojem mediace je obdobně popsán v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě jako: „*Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediací lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.*“ (Zákon č. 257/2000 Sb., § 2 odst. 2).

V přípravné fázi trestního řízení se pracovníci Probační a mediační služby se při výkonu své činnosti řídí odbornými metodami. V této části se také připravují podklady pro soudce, či státního zástupce. Proces mediace mezi obětí a pachatelem musí být dobrovolný, osobní a musí probíhat jako přímé setkání, přičemž se tak odehrává za účasti a pod dohledem mediátora. V případě, že mediace nemůže z nějakého důvodu proběhnout, se mediátoři snaží uskutečnit tzv. jiné činnosti, které by napomohly k urovnání sporu.¹⁴

Mediace je používána i v jiných oblastech než v restorativní justici, například při řešení rodinných sporů, ale i na poli mezinárodním. Státy často volí mediační řízení jako pokojné řešení sporů bez donucení. V tomto případě zde mediátora může představovat nějaká jiná

¹² Probační dohled: Integrace pachatele, Participace poškozeného, Ochrana společnosti [online]. In: . Probační a mediační služba, 29.11. 2005 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: http://bezpecne.sokolov.cz/files/PMS_letak_DOHLED_tisk_0.pdf

¹³ Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a změně některých zákonů

¹⁴ Mediacce. Probační a mediační služba. [Online] 2021. [Citace: 15. 10 2021.] <https://www.pmscr.cz/mediace/>.

země, která takové služby nabízí (často tak činí například Švýcarsko) anebo mezinárodní organizace.¹⁵

1.6 Probační úředník a asistent

Probační úředník je státním zaměstnancem, odpovědným za plnění úkolů Probační a mediační služby. Tato osoba musí splňovat podmínky stanovené v ustanovení § 6 zákona č. 257/2000 Sb. Musí být bezúhonný, svéprávný, musí magisterský titul ze společenských věd. Poté musí splnit základní kvalifikační vzdělání pro úředníky této služby. Tento vzdělávací program musí být zakončen odbornou zkouškou zorganizovanou střediskem, kde bude úředník působit. Jeho náplní práce je například organizování dohledu nad obviněnými, odsouzenými nebo obžalovanými.¹⁶ Dále kontrola výkonu alternativního trestu (tedy trestu nespojených s odnětím svobody), příprava dokumentů pro možné uložení trestu nespojeného s odnětím svobody, komunikace a spolupráce s příslušnými orgány, plnění veškeré dokumentace atd.¹⁷

V Probační a mediační službě dále pracují probační asistenti, kteří plní dílčí úkoly dané Probačním úředníkem. Asistentem se může stát ten, kdo má vystudované středoškolské vzdělání ve společenských vědách. Tato osoba musí být starší 21 let, musí být svéprávná a bezúhonná.¹⁸ Asistent také musí projít specializačním kurzem organizovaným střediskem. Součástí náplně práce asistenta je například individuální práce s obviněným za účelem jeho nápravy, nahlížení do trestního spisu obviněného, které jsou vedeny u jiných trestněprávních orgánů, obstarat podklady pro mediální činnost, například má zjistit jaké stanovisko zaujímá poškozený a jaké obviněný při návrhu na typ odškodnění. Probační úředník i asistent musí být ochotný se dále vzdělávat a prohlubovat své znalosti.¹⁹

¹⁵ ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010., 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

¹⁶ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

¹⁷ Úředník probační a mediační služby. Národní soustava povolání. [Online] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017. [Citace: 15. 10 2021.] <https://nsp.cz/jednotka-prace/urednik-probacni-a-mediac>.

¹⁸ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

¹⁹ Asistent Probační a mediační služby. Národní soustava povolání. [Online] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017. [Citace: 15. 10 2021.] 9. Asistent Probační a mediační služby, 2017. Národní soustava povolání [online]. Ministerstvo práce <https://nsp.cz/jednotka-prace/asistent-probacni-a-media>.

1.7 Jiné úlohy Probační a mediační služby mimo trestní řízení

Střediska Probační a mediační služby nabízejí pomoc lidem i mimo trestní řízení. Mezi tyto činnosti patří například program Pomoc obětem. Pokud se někdo stane obětí trestného činu může požádat o základní právní informace, psychosociální službu nebo nabízí restorativní programy, například zorganizování mediace mezi obětí a pachatelem.²⁰

Další pomoc, kterou Probační a mediační služba poskytuje je i program Zpátky do života. Na svých webových stránkách uvádí, že: *„Projekt Zpátky do života se věnuje oblasti návratu odsouzených zpátky do společnosti. Hlavním cílem je zkvalitnit proces resocializace těchto osob a poskytnout jim nástroje k reflexi své trestné činnosti a k opuštění kriminální kariéry. Projekt se tohoto snaží docílit rozšířením a zvýšením dostupnosti resocializačních programů v České republice pro klienty Probační a mediační služby pomocí programových center a probačního domu.“* (Probační a mediační služba České republiky (online). PMSČR ©2002- 2021 [cit. 27.9. 2021]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pdp3-zpatky-do-zivota/>)

Probační a mediační služba je také součástí projektu Restorative Justice: Strategies for change. Tento projekt si klade za cíl podpořit rozvoj restorativní justice nejen ve státní sféře. Cílem je, aby si jednotlivé evropské státy mohly vyměňovat informace a sdílet své zkušenosti v oblasti restorativní justice.²¹ *Projekt Strategies for change se také zaměřuje nejen na rozvoj restorativní justice, ale i aby i země, které jejich principů běžně využívají se na tento systém znovu zaměřili a prohloubili své znalosti o něm. Projekt dále slouží jako rozšíření povědomí o restorativní justici mezi obyvateli těchto zemí.* (Restorative Justice: Strategies for change (RJS4C) (2019- 2023) [online]. Leuven: European forum for Restorative Justice [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.euforumrj.org/en/restorative-justice-strategies-change-rjs4c-2019-2023>)

Program Mentor je primárně určení pro romskou komunitu. Tento program byl realizován nestátní neziskovou organizací Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o.s., se kterým je Probační a mediační služba v úzké spolupráci. Osoby, pro které je tato služba určena, pocházejí z klientely Probační a mediační služby, ve většině případů jim již byl, anebo by mohl být uložen alternativní trest. Označení Mentor je službou, která si zakládá na dobrovolné spolupráci mentora a klienta. V tomto případě onen mentor není úředníkem

²⁰ Probační a mediační služba České republiky (online). PMSČR ©2002- 2021 [cit. 27.9. 2021]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pdp3-zpatky-do-zivota/>

²¹ RESTORATIVE JUSTICE: STRATEGIES FOR CHANGE. Probační a mediační služba. [Online] Probační a mediační služba. [Citace: 16. 10 2021.] <https://www.pmscr.cz/projekty/restorative-justice-strategies-for-change/>

Probační a mediační služby, ale člověk pocházející ze stejné komunity jako klient, a který prošel „pouze“ školením. Mentor je určen pro ty, kteří ztratili pojem o společenských normách a jsou ochotni za pomoci mentora se do těchto norem opět vrátit. Díky této službě se pro mnoho z klientů snížilo riziko, že se jejich nesnáze budou nadále prohlubovat a v budoucnu by se tyto problémy musely řešit před soudem. Mentor tak klienta podporuje a vede ho k správným životním zásadám a zvykům. Nasměřuje ho tak k životnímu rozvoji a příležitostem. Tato služba je velmi využívaná pro problémové mladistvé, kteří třeba chtějí spolupracovat, ale jejich rodina selhává. Mentor tak podporuje mladistvého ve školní docházce, plnění povinností se školou spojené, ale také ho směřuje k myšlení o budoucnosti a správné socializaci mezi ostatními vrstevníky.²²

1.8 Probační a mediační služba a vztah k paroli

Parole je situace kdy je pachatel podmíněčně propuštěn na svobodu dříve než po uplynutí doby stanovené soudem. Parole existuje za účelem resocializace odsouzeného a také, aby se uvolnilo místo v přeplněných věznicích. Možné předčasné propuštění je na doporučení ředitele věznice a na základě žádosti odsouzeného. Aby mohla být parole provedena, musí vězeň projít přípravným systémem na možné propuštění.²³

Práce probačního úředníka ve spojitosti s parolí, je v rámci vykonávacího řízení. Zde je rozdělena do dvou fází: před propuštěním a po propuštění. Po žádosti podané odsouzeným a na základě doporučení ředitele věznice probační úředník zkoumá, zda je případ vhodný a jestli je odsouzený připravený pro zařazení zpět do společnosti. Zjistí, jaká jsou rizika propuštění daného vězně, hodnotí jeho spolupráci a následně vytvoří stanovisko, zda propuštění odsouzeného doporučuje nebo ne a své stanovisko zdůvodní. Dále probační úředník vypracovává podmínky a stanoviska, které by měl odsouzený po propuštění dodržovat. V neposlední řadě probační úředník nadále pomáhá vybranému vězni s kontinuální přípravou na propuštění, tzn. možnost bydlení, práce, kontakt s rodinou, nápravu škody, kterou pachatel způsobil, zařazení do různých programů (například v případě závislosti), aj.²⁴

²² ŠTERN, Pavel, 2010. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.

²³ Parole- podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Probační a mediační služba. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/parole/>.

²⁴ Straková, Petra. Mediace a probace v praxi. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] https://is.muni.cz/el/ped/podzim2018/SC4BK_SPIT/um/PMS-_prezentace_prednasky_PdF_MU_1.pdf.

Soud buď rozhodne o propuštění či nikoliv. Stanovuje podmínky a stanoviska propuštění, a to na základě podkladu vytvořeným pracovníkem Probační a mediační služby. Podmínečné propuštění je možné nejdéle po dobu 7 let. Po propuštění z výkonu trestu často s propuštěným pracuje jiný probační úředník než ve fázi před propuštěním. Četnost setkání a intenzivnost spolupráce většinou záleží na typu trestného činu. Jak již bylo řečeno, probační úředník kontroluje a dohlíží na propuštěného, ale také mu pomáhá při resocializaci do společnosti. Pokud je zjištěno nedodržení některé z podmínek propuštění, je pachatel povinen vrátit se do vězení.²⁵

2 Restorativní justice

Jde o systém, jehož úkolem je především náprava a obnovení vztahů a zapojení širšího okruhu účastníků procesu, tedy všech, kteří byli daným trestným činem nějak dotčeni (pachatel, poškozený, rodina poškozeného atd.). Jde o identifikaci vzniklé škody a zjistit, jaké potřeby a povinnosti z toho vznikají a jak je možné je naplnit. Z toho vyplývá hlavní cíl restorativní justice: dát věci do pořádku, náprava situace a vztahů. Aby tohoto cíle mohlo být dosaženo, je nutno se ptát, kdo všechno jsou účastníci vzniklé situace? A jaké jsou jejich potřeby?²⁶

Neexistuje jednotná definice, která by plně vypovídala o tom, co to restorativní justice je, a přitom by neobsahovala slova, která do definování restorativní justice nepatří. Howard Zehr ve své knize Úvod do restorativní justice, ji definuje jako: „*Restorativní justice se zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení.*“ (ZEHR, H. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902-9981-4.) Jako každý koncept, má i restorativní justice své principy. Tyto principy shrnul autor Zehr jako tři hlavní pilíře restorativní justice:

1. Zaměření se na škody a potřeby. Trestným činem jsou způsobeny nějaké škody a jejich náprava/ náhrada, tak vyvolává potřeby. Naplněním těchto potřeb se tak

²⁵ Parole- podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Probační a mediační služba. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/parole/>.

²⁶ ZEHR, H. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, 48 s. ISBN 80-902-9981-4

usiluje o obnovy újmy, která byla způsobena. Nejde však jen o potřeby poškozených, ať už jedince či komunity, ale také o potřeby pachatele. Může se zdát, že pachatel nemá žádné potřeby. Avšak pokud pochopíme potřeby pachatele, můžeme se tak zaměřit na důvody, které ho vedly ke spáchání trestného činu.²⁷

2. Zaměření se na povinnosti a závazky. Ze vzniknuté škody vedou povinnosti a závazky. I na ty se restorativní justice zaměřuje, a to hlavně přes pachatele. Ten má být veden k porozumění a převzetí odpovědnosti za své činy.²⁸ V restorativní justici má pachatel prostor na to, aby pomohl důsledky svého jednání odčinit. Tím, že způsobil škodu, mu tedy v restorativní justici automaticky vznikají povinnosti a závazky vůči poškozeným a komunitě, které se jeho jednání dotklo.²⁹
3. Participace a spolupráce a zapojení zúčastněných stran. Jak již bylo zmíněno restorativní spravedlnost má vymezený prostor pro spolupráci všech, kteří jsou účastníci vzniklé situace.³⁰ Aby mohlo být dosaženo hlavního cíle, tedy o nápravu škody (nejen materiální, ale i vztahové a společenské), je nanejvýš důležité, aby tito účastníci spolupracovali. Nejen mezi sebou, ale i s orgány státu, kteří se případem zabývají.³¹

2.1 Vývoj restorativní justice

Od počátku vývoje trestního práva nás provází především opak restorativní justice, přestože konkrétní zvyklosti v trestání se liší podle doby, kultury apod. Nejčastější typ trestního práva v archaických dobách se dá vyložit jako „oko za oko, zub za zub“. Tento systém však nemohl fungovat vždy a všude, a tak se postupně začaly vyvíjet i jiné prostředky pro řešení sporů. Příkladem poklidného řešení konfliktu, který se ve starých dobách využíval, bylo například vyjednávání. Vyjednávání v sobě nese i několik prvků restorativní justice.

²⁷ ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010., 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

²⁸ ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010., 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

²⁹ Straková, Petra. Mediace a probace v praxi. [Online] [Citace: 30. 12 2021.]

https://is.muni.cz/el/ped/podzim2018/SC4BK_SPIT/um/PMS-_prezentace_prednasky_PdF_MU_1.pdf

³⁰ ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Praha : Portál, 2010., 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2.

³¹ Straková, Petra. Mediace a probace v praxi. [Online] [Citace: 30. 12 2021.]

https://is.muni.cz/el/ped/podzim2018/SC4BK_SPIT/um/PMS-_prezentace_prednasky_PdF_MU_1.pdf

Vyjednáváním se hledá potřeba, ze které vznikají povinnosti a účastníci konfliktu spolu museli spolupracovat. Fakt, že i v dávných dobách zde existovali prostředky, které nebyly vedeny represivní cestou jsou povzbudivé, avšak ve světě, kde se začaly formovat státy s vládními systémy, se rozvoji restorativní justice příliš nedostalo. Většina konfliktů přešla z roviny soukromoprávní na veřejnoprávní. Často se se zločiny neposuzovaly jako pachatel – poškozený, ale jako pachatel – stát. Neexistovala zde presumpce nevinny, nezávislí a objektivní soudci, nezávislé vyšetřování, spisy i soudní jednání nebylo veřejné.³²

V roce 1764, vyšlo průlomové dílo spisovatele Cesara Beccaria *“O zločinech a trestech”*. Vysvětluje zde, že cílem trestu není odplata, ale výchova/ náprava pachatele. Zcela zde odmítá trest smrti (trest smrti byl u nás zrušen až v roce 1989, v mnoha zemích na světě se stále uplatňuje), má za to, že odstrašující není krutost trestu, ale jistota, že trest opravdu přijde. Upozornil tak i na skutečnost, že i pachatel má svá práva. V druhé polovině 20. století na území USA vzniká program Victim–Offender Reconciliation, který tak nese první náznaky restorativní justice. Tento vývoj o několik let později podpořila Kanada, když zavedla metodu mediace jako platnou metodu řešení sporů v justici. Restorativní justice se posléze rozšiřuje do všech koutů světa.³³

Restorativní justice se do České republiky dostala na konci 20. století, díky vlivu jiných zemí, např. sousedního Německa. V roce 1989 se začaly zavádět nové alternativní tresty a došlo k celkovému rozšíření restorativní justice v ČR, trest odnětí svobody byl však stále hojně používán. Nejdůležitější změnou však bylo zrušení trestu smrti, a trest odnětí svobody na doživotí se tak stal novým nejvyšším možným trestem. Dalším pokrokem pak byl rok 1996, kdy byla rozšířena řada alternativních trestů o trest obecně prospěšných prací. Důležitým rokem pro alternativní metody byl rok 2001, kdy vyšla tzv. Velká novela trestního řádu. Tato novela posunula tresty odnětí svobody do skupiny „výjimečných“ trestů nebo také jako ultima ratio. Největší změnou však bylo oddělení soudnictví pro mladistvé a dětí mladší 15 let. Touto dobou u nás začala fungovat Probační a mediační služba, která je pro rozvoj a funkci restorativní justice v ČR klíčová.³⁴

³² Wolford, Nela. Restorativní justice. *Bakalářská práce*. Praha : Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut- Ambis, 2019.

³³ Wolford, Nela. Restorativní justice. *Bakalářská práce*. Praha : Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut- Ambis, 2019.

³⁴ Vývoj alternativních trestů v České republice. *Justice.cz*. [Online] 2017. [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice>.

2.2 Alternativní tresty

Alternativní trest je ten, kdy je možné potrestat pachatele trestného činu jiným způsobem, než uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody. Ač je české soudnictví v oblasti alternativních trestů poměrně pokrokové, není tomu tak všude na světě a je důležité nezavírat oči před rozdílnými postoji mnoha zemí vůči alternativním trestům. Jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, restorativní justice se rozšiřuje formou vlivů ostatních zemí. Je proto v mezinárodním zájmu rozšiřovat alternativní tresty v naší zemi a je důležité vědět, proč je používáme. Některé z následujících důvodů, se nemusí vztahovat přímo i na české věznice (například kvalita životních podmínek), ale je zapotřebí je zmínit. Pokud jde o porovnání alternativních trestů a trestu odnětí svobody, nabízí se hned několik argumentů, proč by se mělo více zaměřit na alternativní tresty.³⁵

Pro uvěznění je nevyhnutelné omezení osobní svobody pachatele. Ta patří do základních práv člověka. Z tohoto důvodu by se měl trest odnětí svobody udělovat až v případě závažných zločinů, kdy byly vyčerpány jiné možnosti nápravy. Dalším důvodem je cena uvěznění. Do této ceny spadají náklady například za administrativu, ubytování, stravu, zaměstnance, budovu aj. Věznice mohou mít negativní vliv na společnost i z důvodu možného šíření nemocí. Ve věznicích se nemoci rozšiřují velmi snadno, v případě propuštění nakaženého vězně může dojít k dalšímu roznášení nemoci mezi obyvatelstvem. Díky častému přeplnění věznic zde mnohdy dochází ke sníženým životním podmínkám a v krajních případech jsou zasažena práva vězňů. Například zdraví, bezpečnosti nebo práva na kontakt s rodinou. V neposlední řadě je uvěznění zcela nevhodné pro pachatele méně závažných činů.³⁶

Taxativní výčet trestů, které je možno uložit v rámci českého trestního práva, je v zákoně č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Vzhledem k povaze práce budou krátce popsány jen takové tresty, které se nejčastěji dotýkají spolupráce s Probační a mediační službou.

³⁵ SMITH, UNODC. Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment. [Online] 2007. [Citace: 30. 12 2021.] https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_of_Basic_Principles_and_Promising_Practices_on_Alternatives_to_Imprisonment.pdf. 978-921-1482-201.

³⁶ SMITH, UNODC. Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment. [Online] 2007. [Citace: 30. 12 2021.] https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_of_Basic_Principles_and_Promising_Practices_on_Alternatives_to_Imprisonment.pdf. 978-921-1482-201.

- **Trest domácího vězení.** Jedná se o nejpřísnější ze škály alternativních trestů. Pro jeho uložení je nutná podmínka písemného slibu ze strany pachatele, že se bude zdržovat v místě svého obydlí v určený čas. Písemný slib také musí obsahovat souhlas s poskytováním veškeré součinnosti ze strany pachatele. Pracovník Probační a mediační služby kontroluje odsouzeného, zda se opravdu nachází v určitém čase na určité adrese a může s ním provádět konzultace, aby pracovník posoudil vliv trestu na dosouzeného. Probační pracovník také může pachateli nabídnout poradenství v oblasti resocializace.³⁷
- **Obecně prospěšné práce.** Jde o nejčastěji ukládaný typ trestu. Díky této činnosti je možné, aby si odsouzený svůj trest odpracoval. Tento trest má výhodu, že z výsledků práce (dobře odvedené práce) může těžit nejen pachatel, ale i společnost. Další výhodou těchto trestů je finanční odlehčení státu. Navíc po odpracování tohoto trestu bude pachateli smazán záznam o uložení trestu z jeho trestního rejstříku. Probační úředník si poznamenává na základě informací od poskytovatele práce, zda odsouzený svůj trest naplňuje a jakým způsobem. Dále může s proviněným konzultovat jeho pokroky a úsilí v nápravě svého činu a jinak mu poskytovat odbornou pomoc v oblasti resocializace.³⁸
- **Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.** Tento trest se nejčastěji ukládá fanouškům, kteří způsobují problémy zejména na sportovních akcích. Tento trest lze uložit až na 10 let. V tomto případě je pachatel povinný spolupracovat s probačním pracovníkem, a to podle probačního plánu, který je stanoven. Probační plán nejčastěji zahrnuje program na převýchovu, psychologické poradenství aj. Probační úředník může rozhodnout, že v době konání společenské akce, na kterou má odsouzený zákaz vstupu, se musí pachatel dostavit k určitému útvaru Policie České republiky. Probační úředník kontroluje výkon trestu a plnění probačního plánu.³⁹

Pracovníci Probační a mediační služby mohou provádět probaci i v případě jiných trestů, pokud jde o trest, pro který je dohled vhodný. Dalšími alternativními tresty jsou:

- Zákaz činnosti
- Zákaz držení a chovu zvířat

³⁷Trest domácího vězení. [Online] Probační a mediační služba. [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.

³⁸Obecně prospěšné práce. *Probační a mediační služba*. [Online] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/obecne-prospesne-prace>.

³⁹Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Probační a mediační služba. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-zakazu-vstupu/>.

- Zákaz pobytu
- Ztráta českých titulů nebo vyznamenání
- Ztráta vojenské hodnosti
- Trest vyhoštění
- Propadnutí majetku
- Propadnutí věci
- Peněžitý trest⁴⁰

2.3 Negativní vymezení restorativní justice

K vyvrácení mýtů a nepřesností je nezbytné i vymezení co restorativní justice není a co nepředstavuje. Hlavní principy, které jsou zmíněny výše, mohou v některých lidech vyvolávat mylné představy a u některých tak způsobit nesouhlasný přístup k restorativní justici. Restorativní justice zcela jistě není nástrojem pro nutné usmíření mezi pachatelem a obětí. Usmíření ani není jedním z hlavních cílů nebo principů restorativní justice a rozhodně není zapotřebí, aby poškozený pachateli odpouštěl. Pokud k usmíření dojde, je to samozřejmě pro celý proces prospěšné, avšak toto rozhodnutí je zcela na vůli poškozeného.⁴¹

V rámci restorativní justice není samozřejmé aplikování mediace. Mediace je pouze možným nástrojem používaným ke zprostředkování kontaktu poškozeného s pachatelem. Je použita pouze v případech, kdy je mediace považována za vhodnou a poškozený i pachatel s ní souhlasí. Pro dosažení cíle restorativní justice, tedy nápravy pachatele, není rozhodně zapotřebí nutit oběť pro osobní kontakt s pachatelem, či dalšími účastníky sporu. Jako spoustu jiných programů i nápravné soudnictví přináší vedlejší výsledky, vedle hlavních zamýšlených cílů. Jedním z těchto vedlejších výsledků restorativního přístupu je snížení recidivity. Tento výsledek však také nepatří mezi důležité základy pro existenci restorativní justice.⁴²

Koncept nápravného programu neznamena antonymum k retributivnímu přístupu. V mnohých případech jsou nápravné metody využívány jako doplnění k retributivnímu trestu. Je to z toho důvodu, že ne každý přístup a metodu lze uplatnit na kterémkoliv případu nebo komunitě. Nejde mnohdy ani tolik o závažnost trestného činu, protože restorativní justice je

⁴⁰ Zákon č. 240/ 2009 Sb., Zákon trestní zákoník.

⁴¹ Zehr, Howard. Úvod do restorativní justice. Praha : Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 80-902-9981-4.

⁴² Zehr, Howard. Úvod do restorativní justice. Praha : Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 80-902-9981-4.

leckdy vhodná právě pro situace, které řeší vážný případ, ale jde o komplex faktorů a záleží na činných orgánech, jaký přístup a jaké prostředky zvolí za vhodné. Jednoduše neexistuje jedna šablona podle, které by šlo řešit každý případ. Jde o zhodnocení potřeb, práv, nároků a odpovědnosti všech účastníků sporu. Až poté lze zhodnotit, které přístupy budou neefektivnější. Rozšiřování restorativní justice nemusí znamenat zánik justice retributivní.⁴³

Nápravná justice není klíčem k lepšímu soudnictví. Jde o jednu z možností, která může doplnit a v některých případech nahradit metody jiných přístupů. Alternativní tresty tedy nejsou vždy náhradou za trest odnětí svobody. Jak již bylo řečeno, způsoby restorativní justice sahají až do archaické doby. Její přístup tedy není výmyslem moderní doby, ale je užívána od pradávna. Je to tedy způsob řešení konfliktů, který je v lidech po staletí a není nutně nástrojem moderního přístupu.⁴⁴

3 Probační a mediační služba a trestní řízení

Trestní řízení můžeme definovat jako zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení. V trestním řízení mohou figurovat i další subjekty, které spolupracují s orgány během řízení. Úkolem všech podílejících je zjistit, zda se trestný čin stal, jak k němu došlo, zjistit kdo je pachatelem a uložit mu spravedlivý trest či jiné opatření. Musí být zajištěn výkon trestu a věci k tomu potřebné. V neposlední řadě musí být rozhodnuto o výši náhrady škody způsobené trestným činem.⁴⁵

Trestní řízení se dělí na pět stádií, přičemž během řešení konkrétního případu nemusí dojít na všechny stádia. Stádia trestního řízení v tomto pořadí jsou: přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, řádné a mimořádné opravné líčení a řízení vykonávací. Obvykle se zahajuje na základě podání trestního oznámení nebo ze samotné činnosti orgánů, které vystupují v trestním řízení, jako například policejní orgán. Orgány činné v trestním řízení se rozumí především soud, státní zástupce a policejní orgán. Další zúčastnění v trestním řízení mohou být poškozený, obžalovaný, obhájce, svědkové nebo znalci.⁴⁶

⁴³ Tychl, Tomáš. Probační a mediační služba v trestním řízení. Diplomová práce. Brno : Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2019.

⁴⁴ Tychl, Tomáš. Probační a mediační služba v trestním řízení. Diplomová práce. Brno : Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2019.

⁴⁵ Co to je trestní řízení? [online], 2022. Soustava státního zastupitelství [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/co-je-to-trestni-rizeni/>

⁴⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Probační a mediační služba vystupuje pouze v případech, kdy je k tomu konkrétní věc vhodná. Po jejím zapojení do případu se přidělený pracovník snaží vytvářet podmínky, aby mohlo dojít k tzv. odklonu. Ve většině těchto zvláštních případů poskytuje pracovník pachateli odbornou pomoc, snaží se ho motivovat ke spolupráci a v neposlední řadě shromažďuje informace o odsouzeném. V poslední fázi, pokud tak soud rozhodne, pracovník nadále vykonává kontrolu a dozor nad odsouzeným, klade důraz na odsouzeného, aby vedl řádný život a jinak se staral o svou budoucnost.⁴⁷

O konkrétních činnostech Probační a mediační služby v trestním řízení rozhodují především činné orgány v trestním řízení. Výjimkou, je například mediace, která může být vykonána bez rozhodnutí či souhlasu nadřízeného orgánu. Je ovšem nutné o takové skutečnosti takový příslušný orgán informovat. Ten má právo rozhodnout o neumožnění provedení mediace.⁴⁸

3.1 Činnost Probační a mediační služby před zahájením trestního řízení

Jedná se o prověřovací fázi, kdy se zjišťuje, zda v trestném činu opravdu došlo. To zahrnuje činnosti jako ohledání místa činu, vyhledávání možných svědků apod. Tyto činnosti vykonává na základě uložení Státním zástupcem policejní orgán. Teprve po skončení prověřovací fáze je možné buď zahájit trestní stíhání, odložit jej, nebo rozhodnout, že stíhání nebude zahájeno.⁴⁹

Vzhledem k povaze přípravného řízení není účast Probační a mediační služby v této části obvyklá. Přípravné řízení je proces kdy policejní orgány zjišťují informace a připravují podklady pro podání obžaloby. Pokud je během přípravného řízení zjištěno, že spáchaný čin nebyl tak vážný, aby se jím soud zabýval, hledají se jiné způsoby, jak je možno věc vyřešit.⁵⁰ Pokud taková situace nastane, je časté, že je případ vhodný k procesu mediace, kterou Probační a mediační služba zprostředkovává. Mediace, tedy urovnání konfliktu mezi pachatelem a poškozeným za asistence třetí osoby, lze uskutečnit pouze pokud s ní poškozený souhlasí. Podle §163a Trestního řádu, jsou stanoveny podmínky, kdy pro trestní stíhání není potřeba

⁴⁷ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

⁴⁸ TYCHL, Tomáš, 2019. Probační a mediační služba v trestním řízení. Brno. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

⁴⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

⁵⁰ Trestní řízení, 2021. Policie České republiky [online]. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestni-rizeni.aspx>

souhlasu poškozeného. Pokud je mediace úspěšná, může se stát, že poškozený stáhne svůj souhlas s trestním stíháním pachatele.⁵¹

Kromě vedení mediace je dalším úkolem probačního úředníka je, aby mohly byly poskytnuty podmínky pro odklon trestu či jiné alternativní možnosti.⁵²

3.2 Činnost Probační a mediační služby v přípravném řízení

Jedná se o první stádium v trestním řízení. Vyšetřovací fází se rozumí sbírání důkazů k objasnění trestného činu, což zahrnuje jak vyhledávání věcných důkazů, tak vyslýchání svědků a také obstarávání znaleckých posudků. Státní zástupce nakonec na základě výsledků obou fází rozhodne, zda dojde k podání obžaloby k soudu.⁵³

Důležitou součástí funkčního procesu je spolupráce obviněného i poškozeného s orgány činnými. Pracovník Probační a mediační služby má právě za úkol motivovat pachatele i poškozeného k této spolupráci. V první řadě by Policie či jiné orgány měli informovat obviněného i poškozeného o možnosti spolupráce s Probační a mediační službou po dobu trestního řízení. Tato spolupráce je zcela dobrovolná. V případě, že je vazba nahrazena dohledem dle trestního řádu §73, je od báze dobrovolnosti upuštěno a dochází k nařízení spolupráce. V případě kontaktu obviněného s pracovníkem Probační a mediační služby, stane se z obviněného klient daného probačního úředníka a zároveň tím služba vstupuje do trestního řízení. Pokud jde o kontakt z iniciativy obviněného, je nutné, aby tuto informaci probační pracovník předal soudu či státnímu zástupci. Pokud soud nebo státní zástupci nesouhlasí se spoluprací s Probační a mediační službou, úředník ukončí kontakt s klientem a nedochází tak ke vstupu služby do trestního řízení. V opačném případě, kdy je spolupráce odsouhlasena, může probační úředník se může začít seznamovat s případem a vytváření podkladů. Dále se začíná seznamovat s klientem. Během jejich konzultací se probační úředník snaží přimět obviněného k přijetí své chyby a následků jeho činů, dále mu sděluje své potřeby a obavy. Přitom tak probační úředník vytváří podklady, které následně přispívají k rozhodnutí případu.⁵⁴

⁵¹ TYCHL, Tomáš, 2019. Probační a mediační služba v trestním řízení. Brno. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

⁵² ŠTERN, Pavel. Metody sociální práce a praxe Probační a mediační služby [online]. In: . s. 20 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Stern.pdf/ed13d611-5668-eb49-6366-275f39b2ac1f>

⁵³ Jak probíhá trestní řízení. *Frank Bold* [online]. 2021 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z:

<https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/korupce-a-stret-zajmu-v-trestnim-pravu/rada/jak-probiha-trestni-riz>

⁵⁴ TYCHL, Tomáš, 2019. Probační a mediační služba v trestním řízení. Brno. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity.

V případě, že se trestní řízení týká mladistvého, Probační a mediační služba nabízí konzultace nejen s mladistvým obviněným, ale i jeho rodinou. Tyto konzultace vede pracovník, který se specializuje na práci s mladistvými. V přípravném řízení lze se souhlasem mladistvého obviněného uložit několik programů a výchovných opatření.⁵⁵

3.3 Činnost Probační a mediační služby ve vykonávacím řízení

Před vykonávacím řízením, pracovník Probační a mediační služby vypracovává závěrečnou zprávu, kde kromě jiných informací zohledňuje potřeby, obavy i rizika týkající se obviněného. Dále zde může doporučit vhodný trest a jiná opatření. Toto rozhodnutí se odkazuje na zjištěné informace o obviněném a podle postoje klienta k celému případu a motivaci k odstranění spáchaných škod. Pracovník před rozhodnutím konzultuje svůj postup se státním zástupcem, nebo soudcem. Svoji zprávou tak poskytuje informace ostatním orgánům činným v trestním řízení a pomáhá tak v procesu rozhodování. Tato zpráva je přečtena soudcem na hlavním líčení a je možná osobní přítomnost probačního pracovníka k celkovému ohodnocení spolupráce a pokroků obviněného.⁵⁶

Pokud je to u případu vhodné, což záleží na závažnosti spáchaného činu, dojde k uložení alternativního trestu. U většiny případů se vyžaduje další dohled probačního pracovníka. Během tohoto dohledu se musí soudu dokládat vedení řádného života. Pachatel může pod dohledem a s pomocí probačního pracovníka, navázat na činnosti v přípravném řízení. Soud může dále uložit i jiné povinnosti a omezení. Například zúčastnit se programů na převýchovu, léčení závislosti nebo zákaz vstupu na určité společenské akce, zákaz konzumace alkoholu či jiných omamných látek. Výčet těchto povinností a omezení se nachází v §48 odst. 4 trestního zákona.⁵⁷

⁵⁵ Práce s mládeží. Probační a mediační služba [online]. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/mladistvi-a-deti/>

⁵⁶ ŠTERN, Pavel, 2010. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁵⁷ ŠTERN, Pavel, 2010. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-757-2.

Praktická část

4 Dotazníkové šetření

4.1 Výzkumné otázky

Hlavním cílem práce je odpovědět na hlavní výzkumnou otázku tedy, jaké je povědomí obyvatelstva o působnosti Probační a mediační služby v České republice, o jejich činnostech a jestli jsou známy pojmy jako restorativní justice či alternativní testy. Výsledky výzkumu mohou poskytnout i odpovědi na vedlejší výzkumné otázky jako kolik lidí se někdy setkali s jejími službami, ať už v procesu trestního řízení, či jejich vedlejších aktivit, nebo kolik lidí například zvažuje kariéru v oblasti Probační a mediační služby.

Důvodem zvolení hlavní výzkumné otázky je předpoklad, že účinnost Probační a mediační služby může být často v laické společnosti podceňována, a přitom zastává velice důležitou roli. Tím, že se v rámci své zabývá nejen potřebami oběti, ale i obviněného, praktikuje tak hlavní principy restorativní justice. Principy restorativní justice ukazují, že existují také jiné účinné cesty řešení konfliktů než retributivní systém. Činnosti a také výsledky Probační a mediační služby, mohou také inspirovat jiné země k založení podobných institucí, či k rozšíření svých metod v oblasti nápravné justice.

4.2 Předpokládaný přínos práce bakalářské práce

Předpokládaným přínosem této práce jsou výsledky z výzkumné části práce. Výsledky zkoumání by měly odpovědět na hlavní výzkumnou otázku, kterou je stav povědomí společnosti o Probační a mediační službě a jejich činnostech. Zodpovězeny budou i vedlejší výzkumné otázky jako kolik z respondentů se setkalo s Probační a mediační službou v praxi a jaká byla jejich zkušenost s touto institucí. V neposlední řadě výsledky přinesou odpovědi na otázku, kolik lidí zná restorativní justici a ví co to znamená, co to jsou alternativní tresty a jaké respondenti znají. Dalším přínosem této práce by mělo být rozšíření povědomí o činnostech služby a jejich úlohách v různých oblastech trestního řízení. Každý se někdy může dostat do situace, kdy by pro něj bylo vhodné služby Probační a mediační služby využít a je proto důležité být seznámen s touto organizací jako takovou a vědět co a jak by mohlo probíhat.

4.3 Výzkumná metoda

Jako výzkumná metoda je zvoleno kvantitativní dotazníkové šetření, protože hlavní výzkumná otázka přímo vyžaduje odpovědi přímo od respondentů a je to tedy nejvhodnější metoda pro tento výzkum. Dotazník patří do kvantitativního výzkumu, jeho hlavními otázkami je tedy „kolik? Jak moc?“ Dalším důvodem pro zvolení dotazníkového šetření byly i některé výhody kvalitativních metod. Například vcelku rychlý sběr dat, poskytování přesných dat, snadné aplikování na konkrétní skupiny populace, umožňuje respondentovi odpovídat anonymně atd. (zdroj. Školní materiály)

4.4 Zpracování výsledků šetření

Dotazníkové šetření probíhalo online formou po dobu 16 dní. Celkově se výzkumného šetření zúčastnilo 294 respondentů. Dotazník nebyl omezený pro žádnou konkrétní skupinu lidí. V úvodu dotazníku bylo uvedeno, že dotazník je dobrovolný, anonymní a výsledky budou použity pouze pro účely této závěrečné práce. Dotazník se skládal z celkem 18 otázek, z čehož 15 otázek bylo uzavřených a 3 otázky otevřené pro možnost napsání odpovědi vlastními slovy. Dotazník byl vytvořen na portálu Survio (www.survio.com).

Výsledky zkoumání byly znázorněny v grafech. Nasbíraná data byla porovnána a byla z nich vyhodnocena úroveň splnění hlavního cíle práce. Výsledky také měly zodpovědět i vedlejší výzkumné otázky uvedené v zadání práce.

4.5 Kategorizace respondentů

Respondenti nejprve odpovídali na čtyři základní kategorizační otázky: věk, pohlaví, dosažené vzdělání a kraj odkud respondent pochází.

Respondenti byli nejprve rozděleny do věkových kategorií. Každá z těchto kategorií představuje předpokládanou skupinu lidí ve společnosti. Lidé, spadající do skupiny 18 a méně jsou považováni za mladé respondenty, kteří buď studují základní či střední školu. V procesu vybírání budoucího zaměření jsou tedy teprve na začátku. Věková skupina 19–26 let představuje respondenty, kteří studují vysokou školu a už si tedy vybírají svá zaměření a přemýšlejí o své budoucí práci. Ti respondenti, kteří jsou ve věku 27–35 let jsou mladí lidé, kteří začali svá první či druhá zaměstnání a rozvíjejí svou kariéru, již mají nějaké zkušenosti, ale přesto svá rozhodnutí, ještě mohou měnit. Lidé ve věkové kategorii 36–50 jsou

považovány za skupinu již zkušených pracujících občanů. Předpokládá se, že tito respondenti již vedou rodinný život a mají již dost zkušeností, aby v zaměstnání zastávali významnější pozice. Poslední kategorie respondentů 51 a více let se myslí ti, kteří jsou již na vrcholu své kariéry, či ve svém zaměstnání dokonce končí.

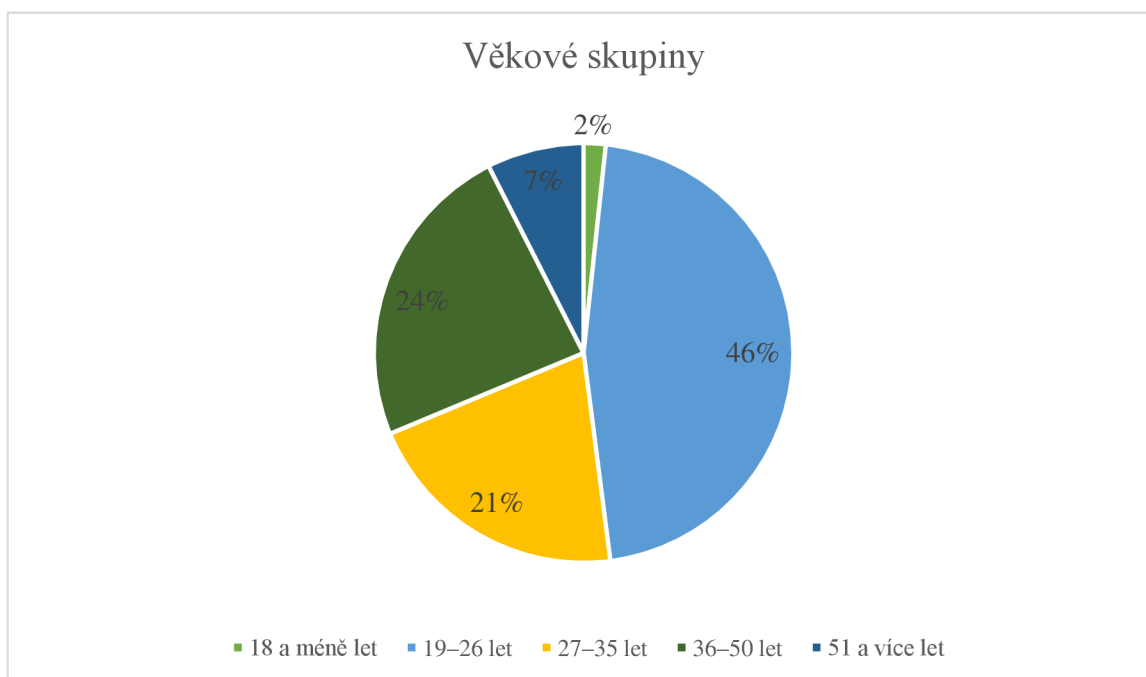
Věková kategorie, která byla mezi respondenty nejvíce zastoupena je kategorie 19–26 let, tedy věk vysokoškolského studenta. Četnějšími skupinami pak byli věkové kategorie 27–35 let a 36–50 let. Okrajové skupiny 18 a méně let a 51 a více let byli nejméně zastoupenými kategoriemi.

V oblasti pohlaví respondentů. Vede převážně počet žen, které tvořily až 83,7 % všech respondentů. Muži se zúčastnili v 15,6 %. Pouze 2 respondenti (0,7 %) si přáli své pohlaví neuvádět.

Většina respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu, má středoškolské vzdělání s maturitou (57,8 %), dále se zúčastnilo 20,1 % lidí s vysokoškolským vzděláním. Zbytek respondentů uvedlo, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je buď středoškolské bez maturity (13,3 %), vyšší odborné (4,4 %) nebo základní vzdělání (4,8 %).

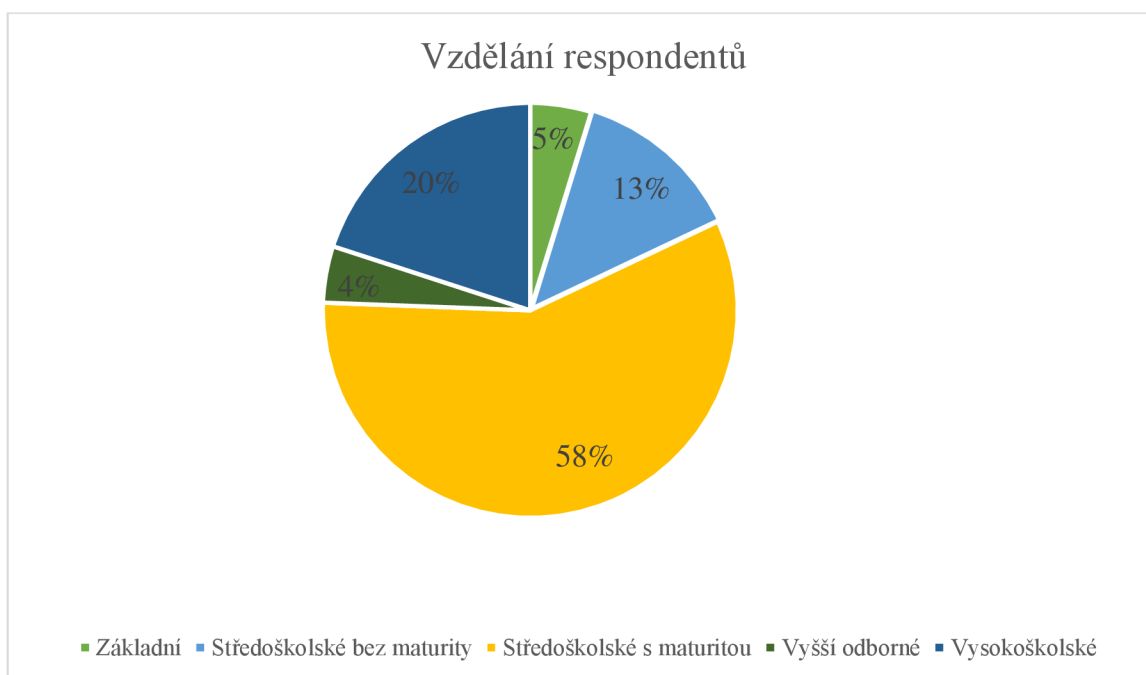
Přesto, že jedna z kategorie otázek, se ptala respondentů, z jakého kraje České republiky pochází, cílem bylo se pouze ujistit, že zúčastnění respondenti nebudou pocházet pouze například z hlavního města. Nakonec se dotazníkové šetření zúčastnili respondenti ze všech krajů České republiky a několik dalších i ze sousední Slovenské republiky.

Graf 1 kategorizace respondentů:

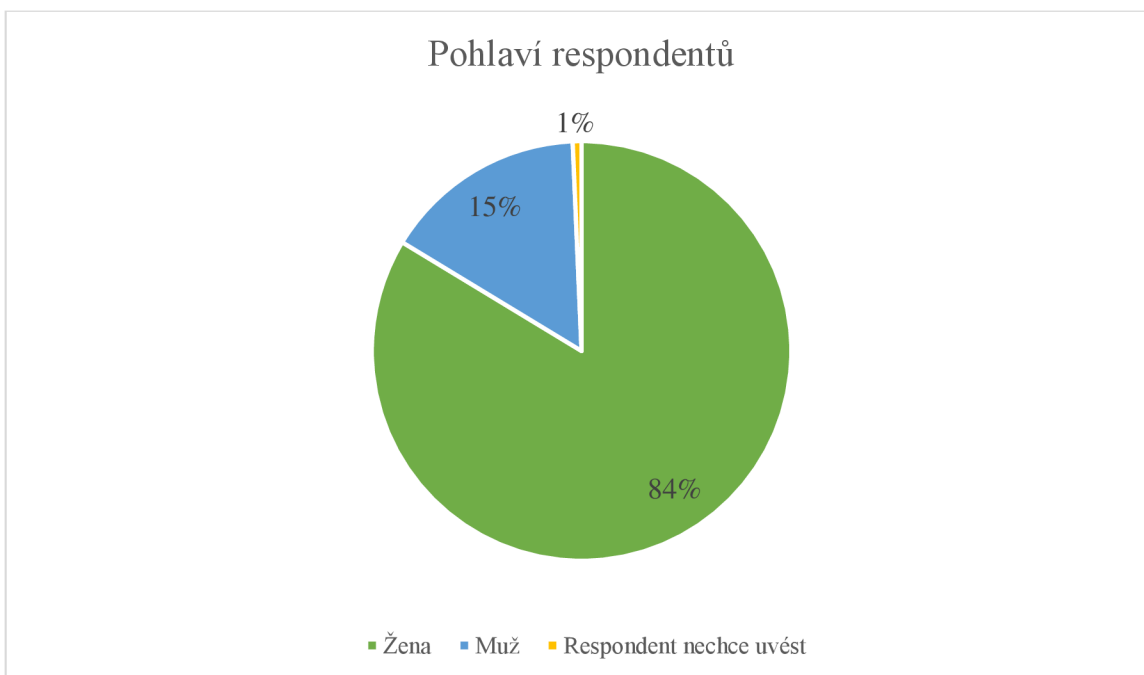
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2 kategorizace respondentů:

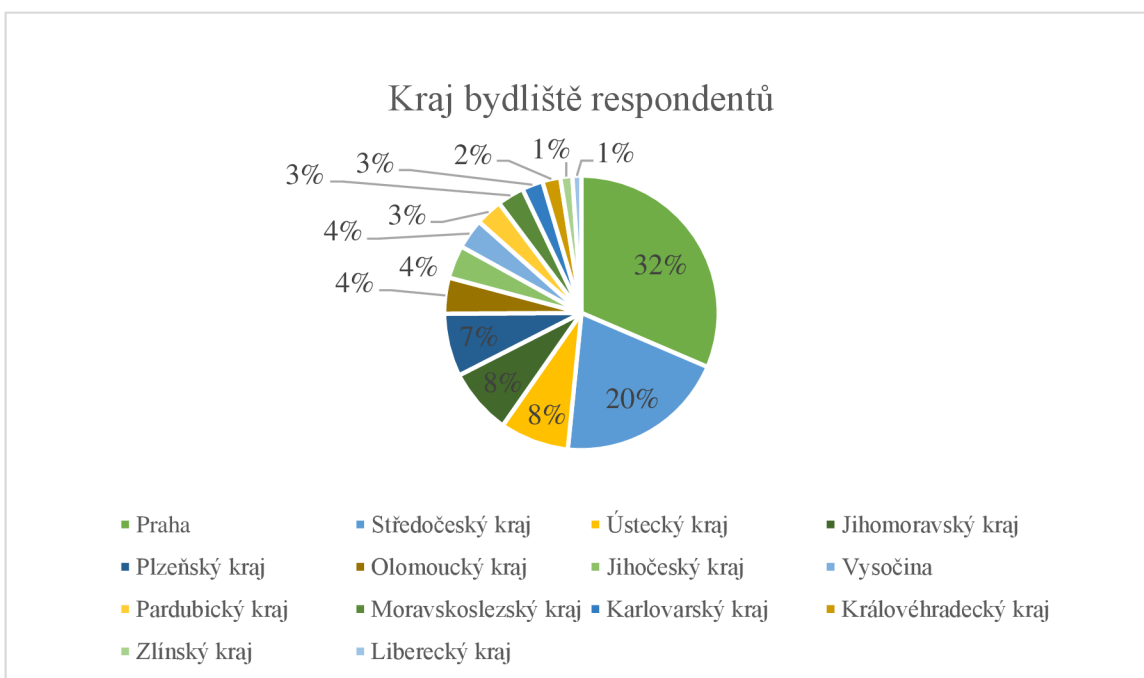
Zdroj: vlastní zpracování

Graf 3 kategorizace respondentů:

Zdroj: vlastní zpracování

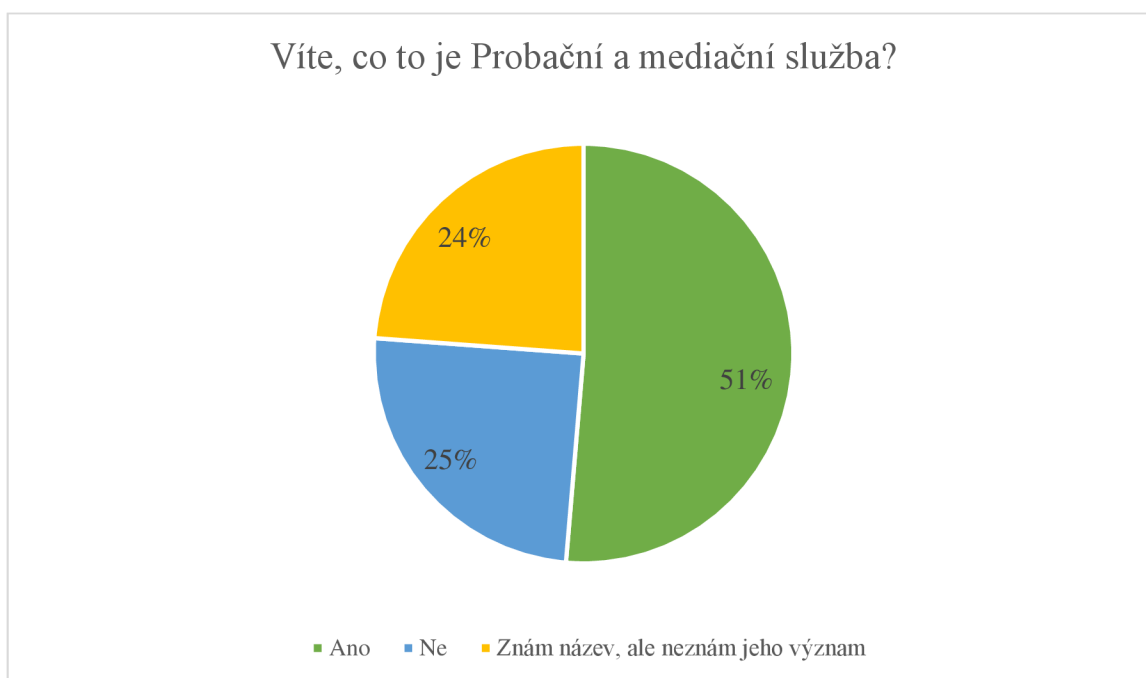
Graf 4 kategorizace respondentů:

Zdroj: vlastní zpracování

4.6 Výzkumné otázky dotazníkového šetření

Graf 1 výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

Otázka, ke které se vztahuje tento graf, byla zaměřena na všechny zúčastněné respondenty a ptala se, zda znají Probační a mediační službu a jaké činnosti vykonává. Více než polovina respondentů uvedla, že Probační a mediační službu znají, to odpovídá 51 %, tedy 153 lidí z celkového počtu odpovídajících. Menší část respondentů, tedy 25 %, uvedla, že Probační a mediační službu vůbec neznají a 24 % z celkového počtu zúčastněných lidí uvedla, že už slyšeli pojem Probační a mediační služba, ale nevědí, čím se tato služba zabývá.

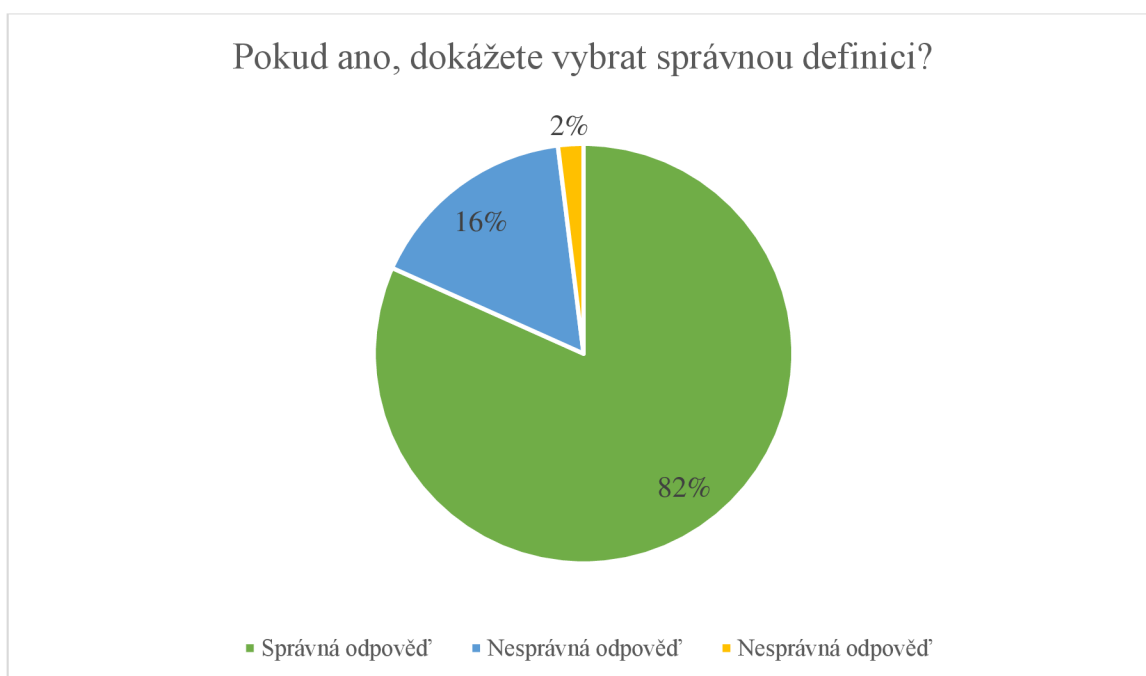
Co se týče věkových kategorií, 35 % respondentů, kteří uvedli, že jsou obeznámeni s touto službou, patří do věkové kategorie 19–26 let. Navazující věková skupina 27–35 let měla zastoupení pouze 22 %. Další kategorie ve věku 36–50 let tvoří 34 % těch, kteří uvedli, že Probační a mediační službu znají. Nejmenší zastoupení měli okrajové věkové skupiny. Respondenti ve věku 51 a více let tvoří 8 % těch, co na tuto otázku odpověděli „Ano“ a stejně kladně odpověděli i respondenti ve věku 18 a méně let, kteří tvoří pouze 1 %. Výsledky okrajových skupin nebyly překvapující i vzhledem k celkově nižší účasti těchto skupin v tomto dotazníkovém šetření. Skupiny, které měly největší zastoupení patří do věkových

kategorií, které mohou odpovídat věku studentů vysoké školy (19–26 let) a lidem, kteří mohou být průměrní pracující občané.

Největší procentuální zastoupení, což je 56 %, jsou lidé se středoškolským vzděláním s maturitou. Respondentů, kteří mají vysokoškolské vzdělání, je 25 %. Lidé se středoškolským vzděláním bez maturity tvoří 10 %, respondenti s vyšším odborným vzděláním tvoří 6 % a lidí se základním vzděláním byla pouze 3 %.

Z celkového počtu respondentů tvoří převážnou většinu ženy. Ze všech zúčastněných žen, zná Probační a mediační službu 35 %. Ze všech zúčastněných mužů je s tímto pojmem obeznámeno celkem 30 %.

Graf 2 výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

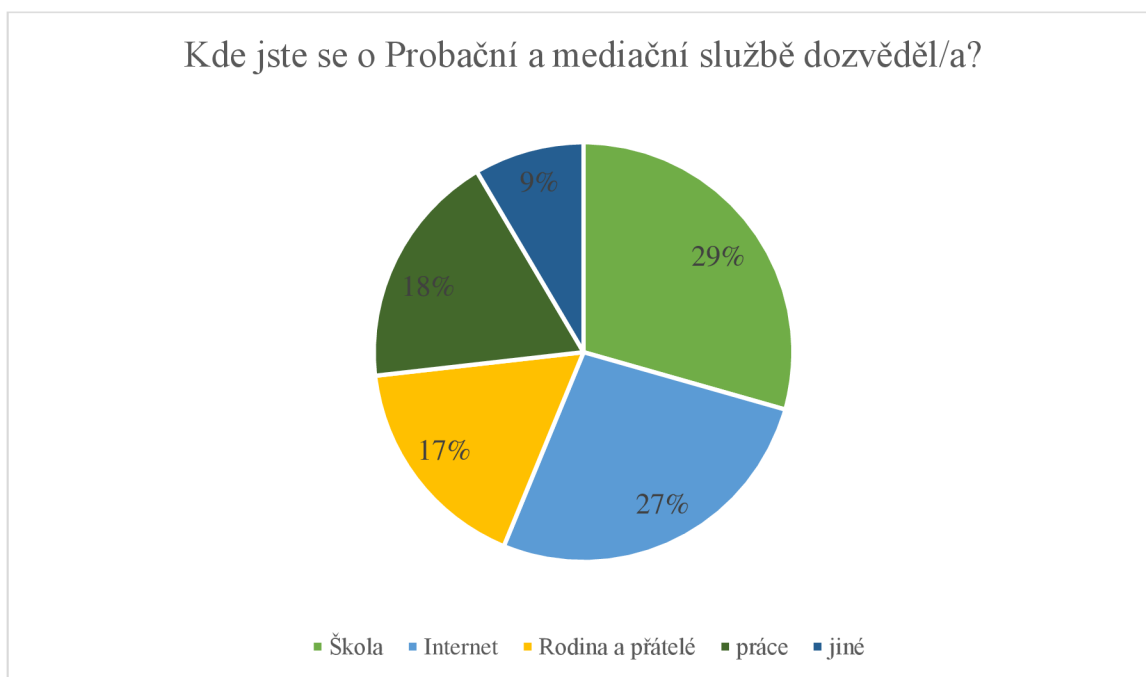
V této otázce odpovídali pouze ti, kteří v předchozím dotazu uvedli, že Probační a mediační službu znají (153 respondentů z 294). Respondenti měli na výběr ze tří možných definicí o činnostech a úloze služby. Dvě z nabízených definic nebyly zcela správné. Cílem této otázky bylo zjistit, kolik respondentů, kteří uvádí, že Probační a mediační službu znají, dokážou správně identifikovat popis jejích hlavních činností. Aby data z předchozí otázky odpovídala realitě, musela být tato otázka doplněna o otázku kontrolní.

Odpovědi byly záměrně postaveny tak, aby nemohlo být zcela zřejmé, která je správná a nešlo ji pouze odhadnout.

Velká většina lidí – 82 % zde vybrala správnou odpověď: „*Probační a mediační služba je organizace, které má především za úkol dohlížet a zajišťovat výkon trestu, kterým je jiný než odnětí svobody. Dále zprostředkovává mediaci za účelem vyřešení konfliktu. K jejím dalším činnostem patří i pomoc s řešením trestných činů ve věci mladistvých a dětí.*“ První špatnou odpověď zvolilo 16 % respondentů, odpověď zněla: „*Probační a mediační služba se zabývá převýchovou pachatelů. K tomu především slouží dočasné ubytování v zařízení Probační a mediační služby, docházka na vyučování, povinná účast na workshopech a vykonávání veřejně prospěšných prací.*“. Vzhledem k tomu, že tato odpověď obsahuje reálné činnosti vykonávané Probační a mediační službou, je pochopitelná záměna se správnou definicí. Druhou nesprávnou odpověď vybrala pouze 2 % respondentů. Tato odpověď nejméně odpovídá jejím hlavním činnostem: „*Probační a mediační služba je organizace pro kontrolu domácího násilí na dětech. Tato organizace má právo na vchod do škola školek, kde mohou vykonávat kontroly dětí. V případě podezření, ze spáchaného násilí na dítěti, má právo kontaktovat úřad sociálních věcí a Policii ČR*“.

Výsledkem se prokázalo, že až 18 % respondentů, kteří uvedli, že Probační a mediační službu znají, ve skutečnosti nedokážou určit jeho úlohu a činnost.

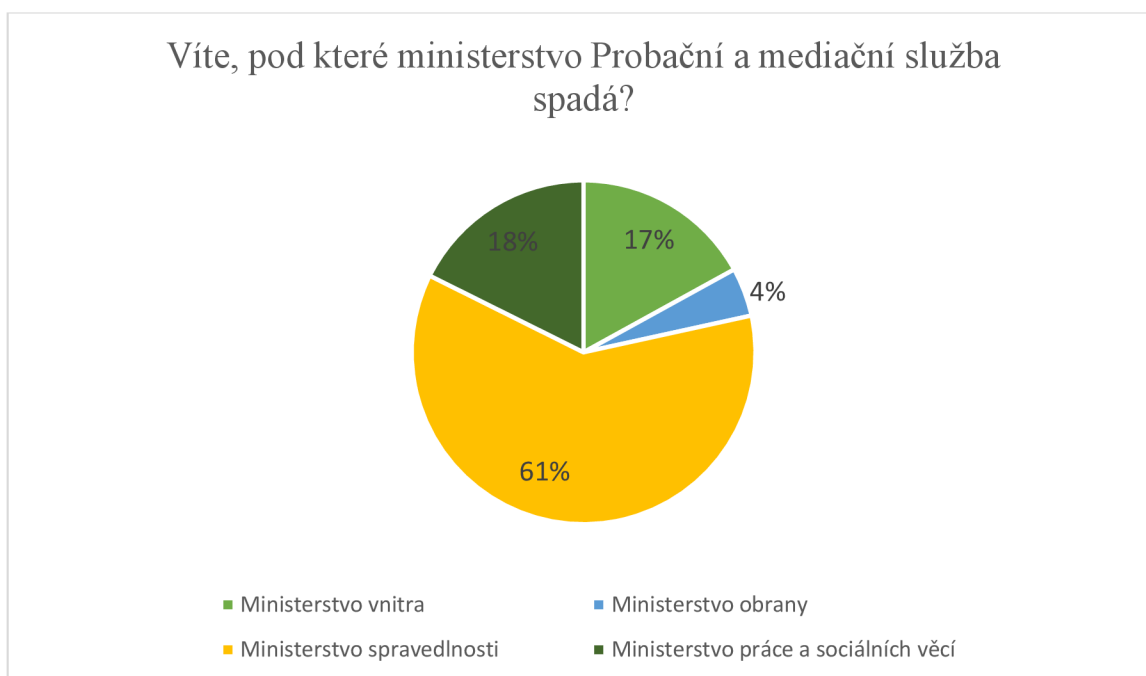
Graf 3 výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

Na třetí výzkumnou otázku opět odpovídali pouze ti respondenti, kteří Probační a mediační znají a vědí čím se zabývá. Ve výběru odpovědí jako zdroj informací byly uvedeny tyto možnosti: škola, internet, rodina a přátelé, práce a jiné (u varianty jiné bylo možné napsat o jaký zdroj se jednalo). Respondenti nejčastěji volili odpověď jako zdroj informací školu, jednalo se o 29 %. Druhou nejčastěji volenou odpovědí byl internet, procentuálně se jednalo o 27 %. Téměř totožné procentuální zastoupení měly odpovědi jako zdroj informací práci anebo rodinu a přátele. Poslední variantou byla odpověď „jiné“, respondenti jako konkrétní odpovědi uváděli v největší míře televizi a poté vlastní zkušenosti s Probační a mediační službou.

Graf 4 výzkumné otázky:

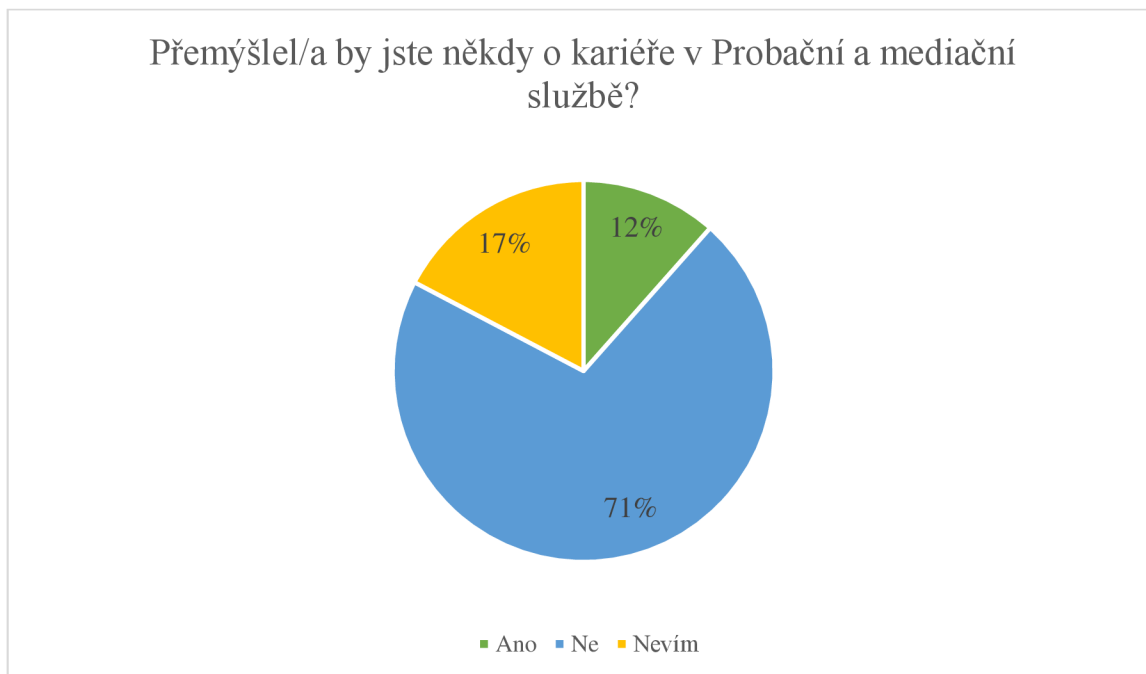
Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka se zabývala tím, zda respondenti vědí, pod jaké ministerstvo Probační a mediační služba spadá. Opět na ni odpovídali pouze ti, kteří ji znají a vědí, čím se zabývá. Do výběru byla zařazena pouze čtyři ministerstva u kterých by respondenti mohli předpokládat spojitost s Probační a mediační službou. Tento postup byl zvolen pro zjednodušení a lepší přehlednost této otázky, protože u některých resortů by bylo zbytečné sbírat data, protože již jejich název napovídá, že pod ně Probační a mediační služba spadat nebude (například ministerstvo zemědělství).

Většina respondentů na tuto otázku odpověděla správně. Jednalo se o 61 % odpovědí, kde respondenti zvolili odpověď Ministerstvo spravedlnosti. Druhou nejčastější

odpovědí, celkem se jednalo o 18%, bylo Ministerstvo práce a sociálních věcí. S téměř totožným procentuálním zastoupením se na třetím místě umístila odpověď Ministerstvo vnitra. Nejméně často byla volena odpověď Ministerstvo obrany (4%).

Graf 5 výzkumné otázky:

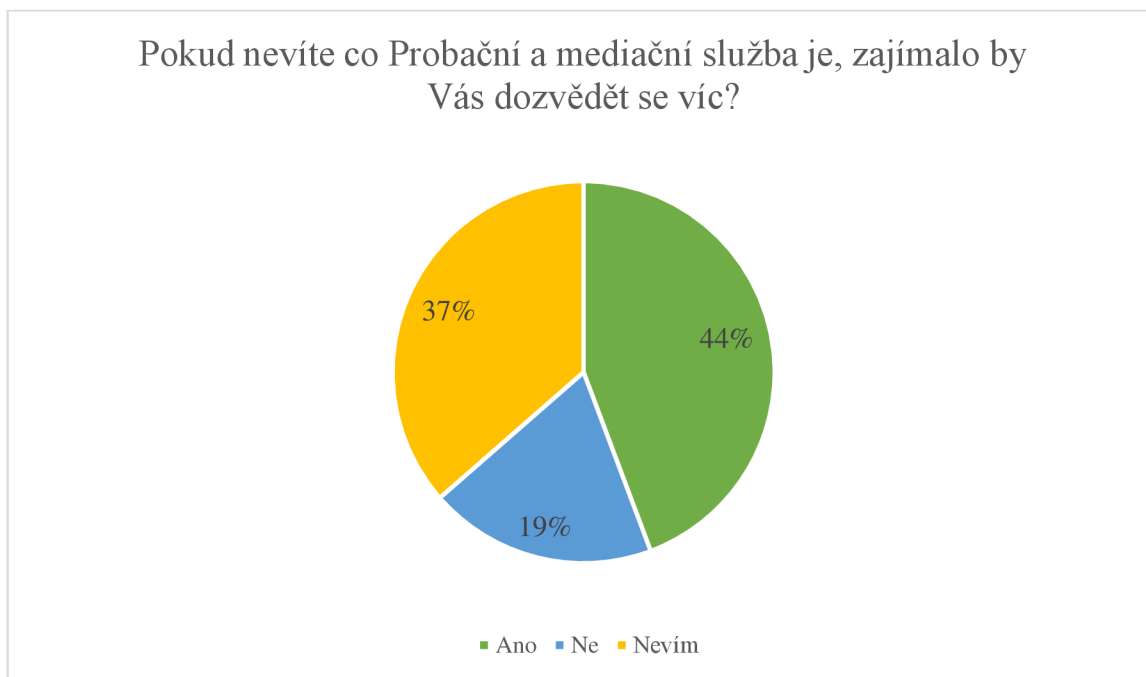
Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka se ptala respondentů, kteří Probační a mediační službu znají, zda by někdy uvažovali nad zaměstnáním v této sféře. Samozřejmě, jak bylo zmíněno v teoretické části výše, probační úředník a probační asistent musí splňovat požadavky uvedené v § 6 zákona č. 257/2000 Sb. O Probační a mediační službě. Pro potřeby této otázky je teoreticky předpokládáno, že tyto požadavky respondenti splňují. Cílem je tedy zjistit zda respondentům připadá práce v oblasti Probační a mediační služby atraktivní a zda by o takovém zaměstnání uvažovali. Jedná se o poslední otázku, na kterou odpovídali pouze ti, kdo Probační a mediační službu znají a vědí čím se zabývá. Většina respondentů se jednoznačně shodla na tom, že o kariéře v problematice Probační a mediační služby nepřemýšlejí, jednalo se až o 71%. Druhou nejčastější odpovědí byla odpověď „nevím“, odpovědělo tak 17% respondentů. Bohužel, nejméně častou odpovědí bylo jednoznačné „ano“, jedná se o 12% respondentů, kteří o kariéru u Probační a mediační služby uvažují.

Tyto výsledky sice nemusí být nijak pozitivní, avšak, pokud je dán zřetel na věkové skupiny a jejich odpovědi, právě respondenti ve věku 19–26 let, tedy lidé, kteří jsou pravděpodobně studenti a budou si zaměstnání teprve vybírat, odpovídali kladně v největším

počtu případů. Dále stojí za zmínku, že v kategorii 18 a méně let se celkově dotazníkového šetření zúčastnilo 5 respondentů, z nichž pouze jeden věděl (a také správně odpověděl), co to Probační a mediační služba je, a právě tento respondent také uvedl, že o působení u Probační a mediační služby uvažuje.

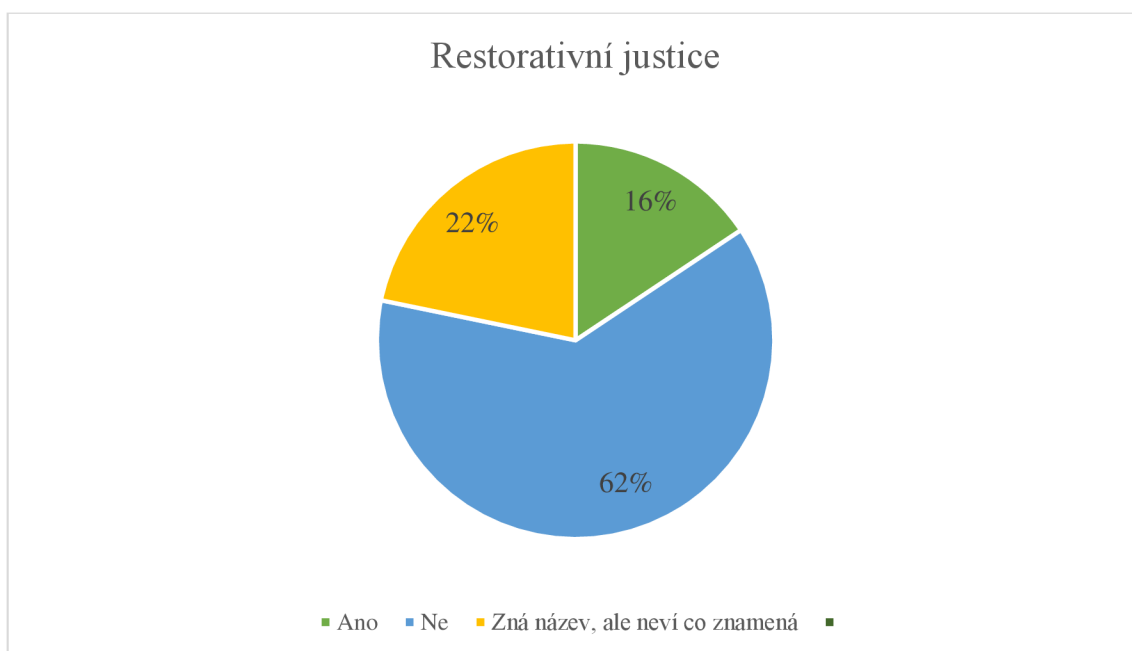
Graf 6 výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka už byla zařazena zejména pro respondenty, kteří s Probační a mediační službou nejsou blíže obeznámeni anebo znají pouze její název. Celkově se jednalo o 141 respondentů. Z pozice autora bylo velmi potěšující zjištění, že téměř polovina dotázaných by se o Probační a mediační službě ráda dozvěděla více informací. Druhou nejčastější reakcí bylo „Nevím“, jednalo se celkem o 39 % z odpovědí. Důvodem, proč tolik lidí uvedlo „Nevím“, může být právě velká neinformovanost a nízké povědomí o tom, čím se Probační a mediační služba zabývá. Nejméně častou odpovědí potom bylo „Ne“, jednalo se o 19 % ze všech odpovědí, což lze interpretovat jako pozitivní výsledek.

Graf 7 výzkumné otázky:

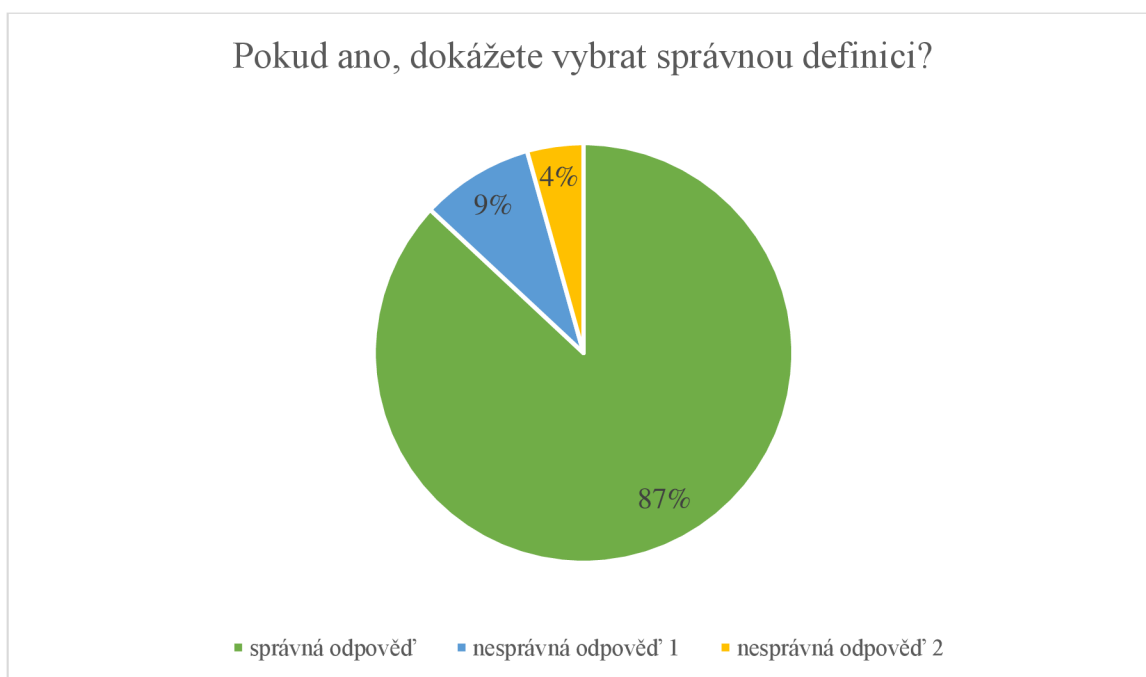
Zdroj: vlastní zpracování

Restorativní justice úzce souvisí s prací Probační a mediační služby, a proto bylo nezbytné tuto otázku zařadit do tohoto dotazníku. Výsledky by se následně měly porovnat s výsledky otázek týkajících se Probační a mediační služby a zjistit, kolik respondentů ji zná, ale není obeznámen s restorativní justicí a naopak. Proto byla tato otázka zaměřena na všechny zúčastněné respondenty.

Až 62 % dotázaných neví co to restorativní justice je, 22 % již slyšelo tento pojem, ale nezná jeho význam, a pouze 16 % ze všech respondentů uvádí, že vědí čím se restorativní justice zabývá.

Z těch co znají restorativní justici, pouze 4 lidé neznají Probační a mediační službu. Z těch respondentů, kteří nevědí co to je restorativní justice, ji zná 76 lidí. Z těch lidí, kteří znají název restorativní justice, ale nevědí jeho význam, je 28 lidí, kteří znají Probační a mediační službu a vědí čím se zabývá. V průměru nejvíce informovanou skupinou v oblasti restorativní justice je skupina žen 19–26 let se středoškolským vzděláním s maturitou.

Graf 8 výzkumné otázky:

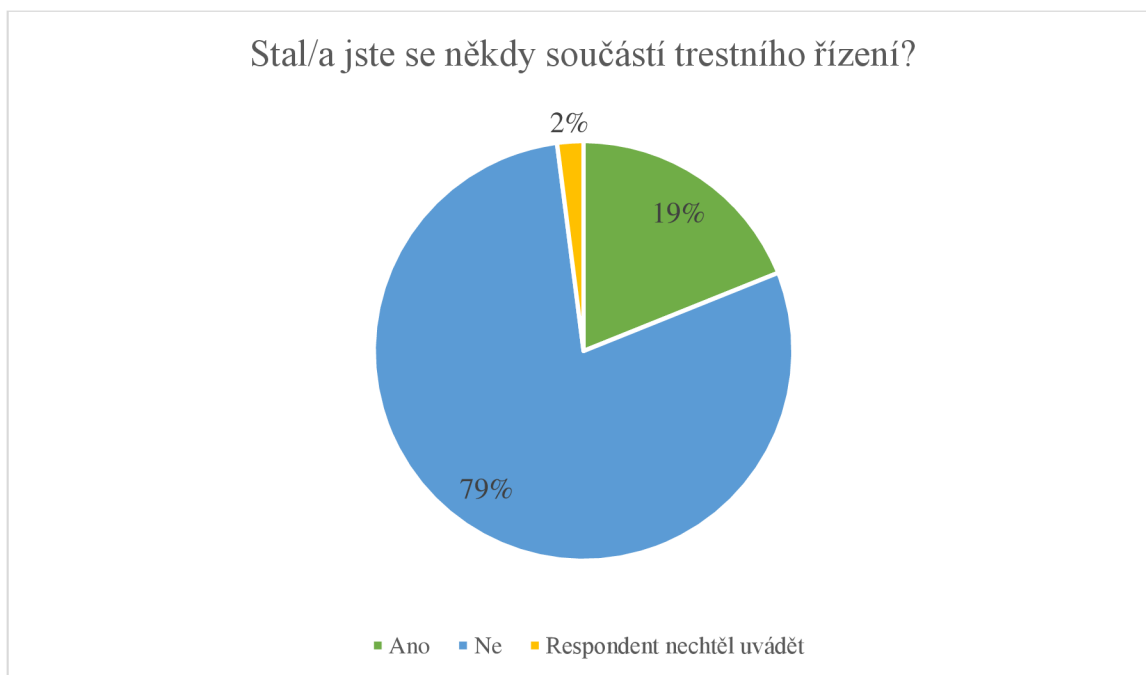

Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka se týkala pouze respondentů, kteří na předchozí otázku odpověděli kladně. Na výběr bylo ze tří možností. Definice byly znovu uvedeny takovým způsobem, aby mohly respondenty lehce zmást a mohla se tak projevit pravá znalost správné definice. Většina respondentů, jedná se o 87 % dotázaných, vybrali správnou odpověď: „*Restorativní justice se zajímá o povinnosti a potřeby jak poškozeného, tak pachatele. Snaží se do procesu nápravy zapojit všechny, kterých se trestný čin dotkl. Jde primárně o to, aby poškozený uznal svou vinu, pomohl ji, pokud možno odčinit a došlo k co nejlepší nápravě mezilidských vztahů.*“ Druhá definice zněla: „*Restorativní justice se zabývá trestnými činy mladistvých. Zkoumá osobnosti a metody konkrétních jedinců, kteří se dopustili trestného činu. Restorativní justice se zaměřuje především na důvody, proč se tito jedinci trestného činu dopustili a jak je možné tomu předcházet.*“ a zvolilo ji pouze 9 %. Znění třetí definice: „*Restorativní justice je pojem pro současné fungování soudnictví v České republice. Hlavní nástroj restorativní justice je trest odnětí svobody.*“ zvolilo pouze 4 % respondentů.

Výsledkem bylo zjištěno, že až 13 % respondentů, kteří uvedli, že restorativní justici znají, nedokážou vybrat správnou definici.

Graf 9 výzkumné otázky:

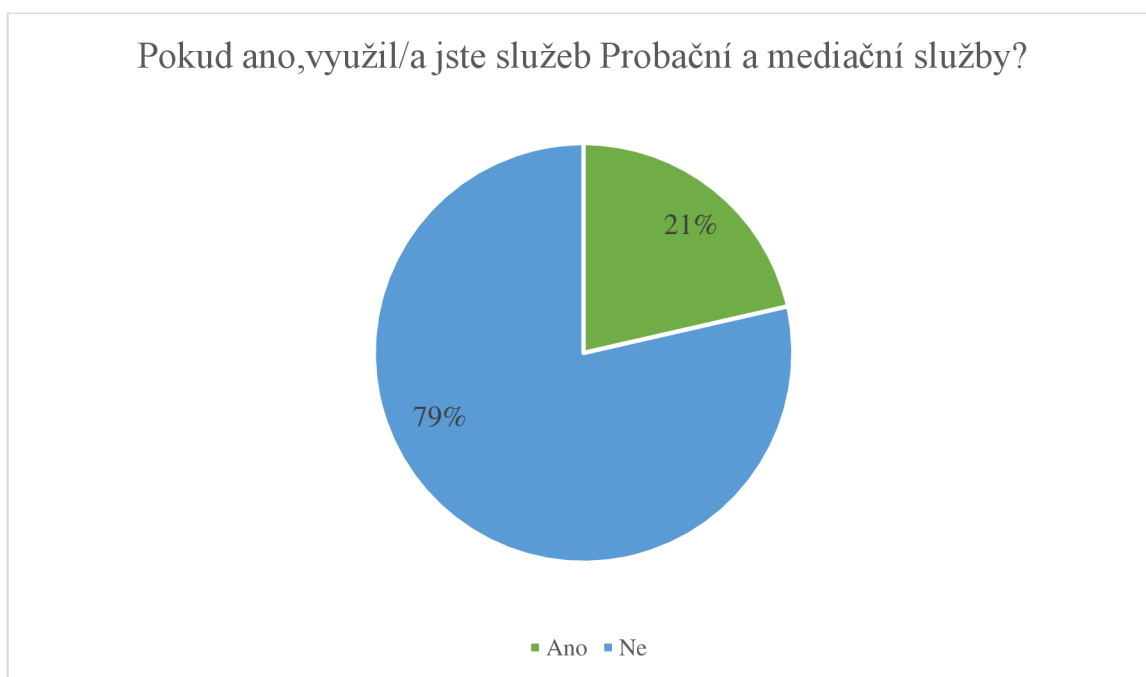

Zdroj: vlastní zpracování

Cílem této otázky je zjistit, kolik respondentů se zúčastnilo trestního řízení a poté porovnat, jaká velká část z nich se během toho setkala se službami Probační a mediační služby. Z tohoto důvodu byla výzkumná otázka zaměřena na všechny zúčastněné dotazníkového šetření.

Převážná většina respondentů uvedla, že se trestního řízení nikdy nezúčastnila, tato většina tvoří 79 %. Až 19 % respondentů uvedlo, že se již setkala s procesem trestního řízení. Pouze 2 % respondentů nechtěla na tuto otázku odpovídat, což je vzhledem k citlivosti otázky pochopitelné.

Graf 10 výzkumné otázky:

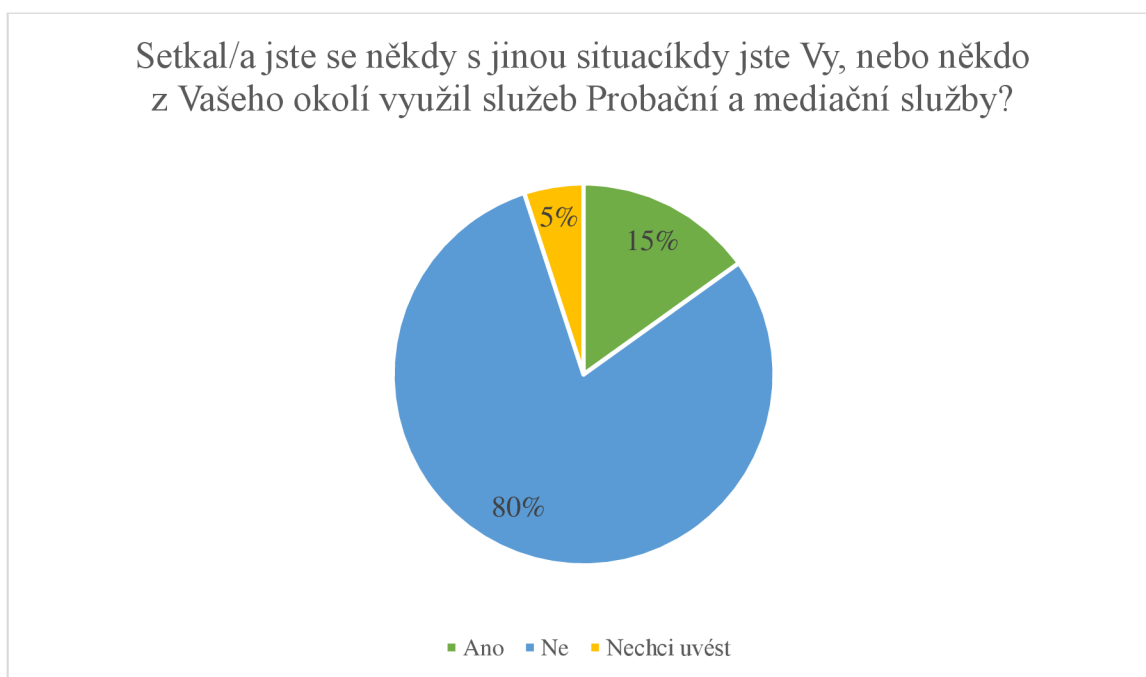

Zdroj: vlastní zpracování

Tato otázka má za cíl zjistit kolik respondentů se s Probační a mediační službou setkala přímo během procesu trestního řízení. Dotazováni byli tedy pouze ti, kteří v předchozí otázce odpovídali, že v minulosti byli účastníky trestního řízení. Drtivá většina z těchto respondentů se se službami Probační a mediační služby během své zkušenosti nesešla. Tato většina tvoří 79 % dotazovaných. Z celkového počtu odpovídajících se u této otázky se službami Probační a mediační služby setkala 21 %.

Lze předpokládat, že určitý podíl respondentů služeb Probační a mediační služby nevyužil z různých důvodů. Například se nenacházeli v takové pozici v trestním řízení, aby pro ně spolupráce s Probační a mediační službou byla přínosem, nebo samotná povaha jejich případů se neslučovala s využitím Probační a mediační služby.

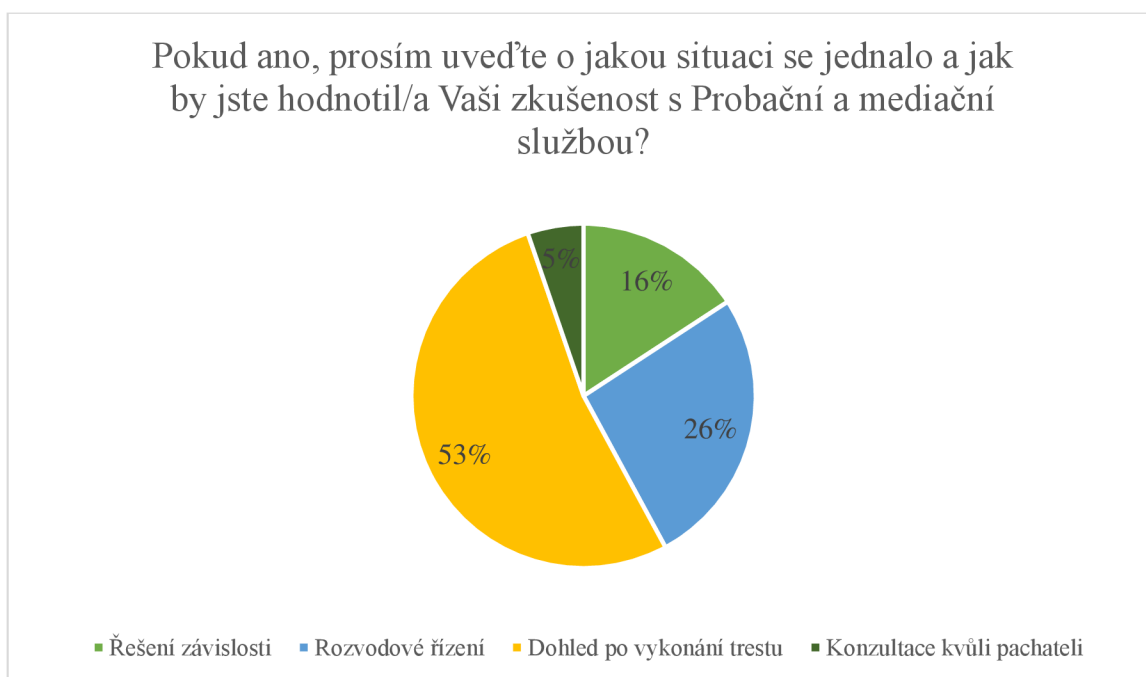
Graf 11 výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

Protože Probační a mediační služba nepůsobí pouze během procesu trestního řízení a lidé se mohou setkat s jejich službami, aniž by byli jeho součástí (nebo mohou znát někoho ze svého okolí, kdo jejich služeb mimo trestní řízení využil), bylo žádoucí se zeptat i na tuto otázku. Opět byla zaměřena na všechny respondenty, ovšem 80 % z nich uvedlo, že se s Probační a mediační službou nikdy nesešlo a ani nevědí o nikom z jejich okolí, kdo ano. Vzhledem k citlivosti otázky není překvapující, že 5 % respondentů si nepřálo na tuto otázku odpovídat. Jak ukazuje graf, 15 % respondentů se buď samo setkalo se službami Probační a mediační služby mimo trestní řízení, nebo znají někoho ze svého okolí, kdo tuto zkušenost má.

Graf 12 výzkumné otázky:

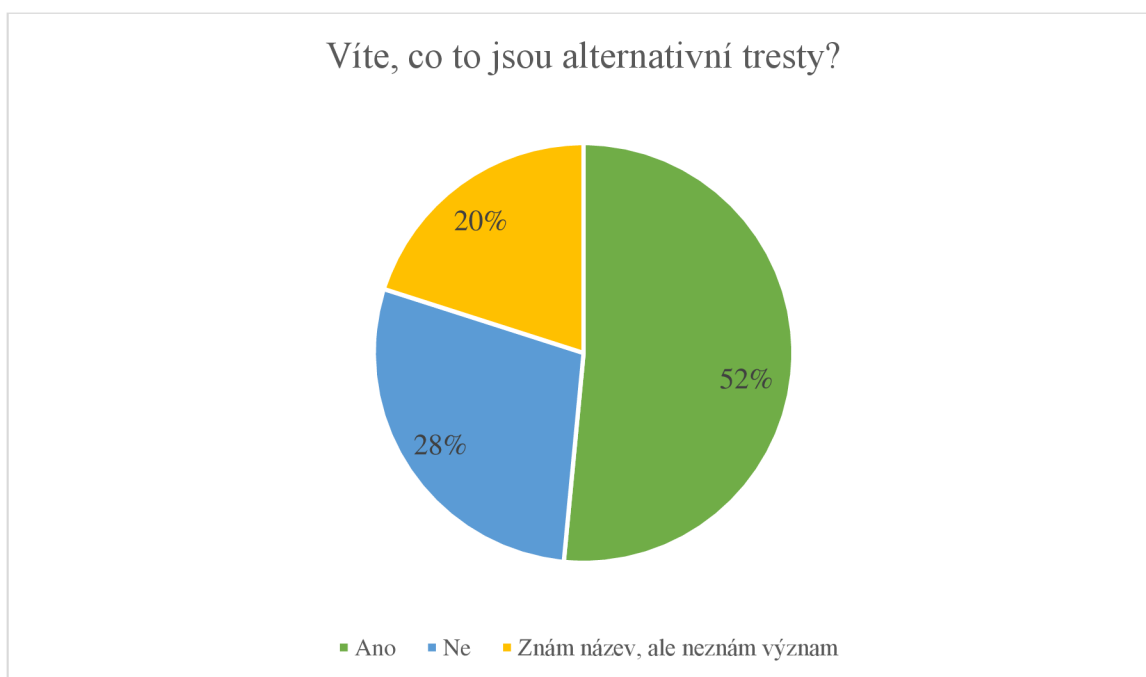
Zdroj: vlastní zpracování

Cílem navazující otázky bylo zjistit v jakých situacích se respondenti nejčastěji s Probační a mediační službou setkali, či zda znají někoho kdo se s ní setkal mimo trestní řízení a jak by hodnotili tuto zkušenost. Celkové hodnocení této služby bylo převážně velmi dobré. Z odpovědí zaznělo pouze jediné negativum. Ne všichni, kteří odpovídali v předchozím dotazu, se této otázce zúčastnili. V předchozí otázce odpovědělo celkem 45 respondentů, že se oni nebo někdo z jejich okolí setkali s Probační a mediační službou mimo trestní řízení, ale pouze 29 z nich zde následně uvedlo své zkušenosti.

Nejčastější zmiňovaná zkušenost s Probační a mediační službou byl probační dohled po propuštění z vězení. Ten tvoří 53 % odpovídajících. Probační a mediační služba je velmi činná i při rozvodovém řízení, které jako svou zkušenost uvedlo 26 % respondentů. Až 16 % respondentů uvedlo, že jim tato služba pomohla při překonání drogové závislosti, či, že měli probační dohled jako mladiství kvůli závislosti na drogách. Nejmenší část respondentů, což je zde 5 % zmínili, že se potkali s pracovníkem Probační a mediační služby pouze na konzultaci kvůli pachateli.

Bylo zde zajímavé pozorovat různorodé situace, které respondenti uváděli a kde Probační a mediační služba figurovala. Například někteří respondenti při rozvodovém řízení jejich služby vyhledali sami, jiným byl probační úředník přidělen soudně z důvodu neshody o péči o dítě.

Graf 13 výzkumné otázky:

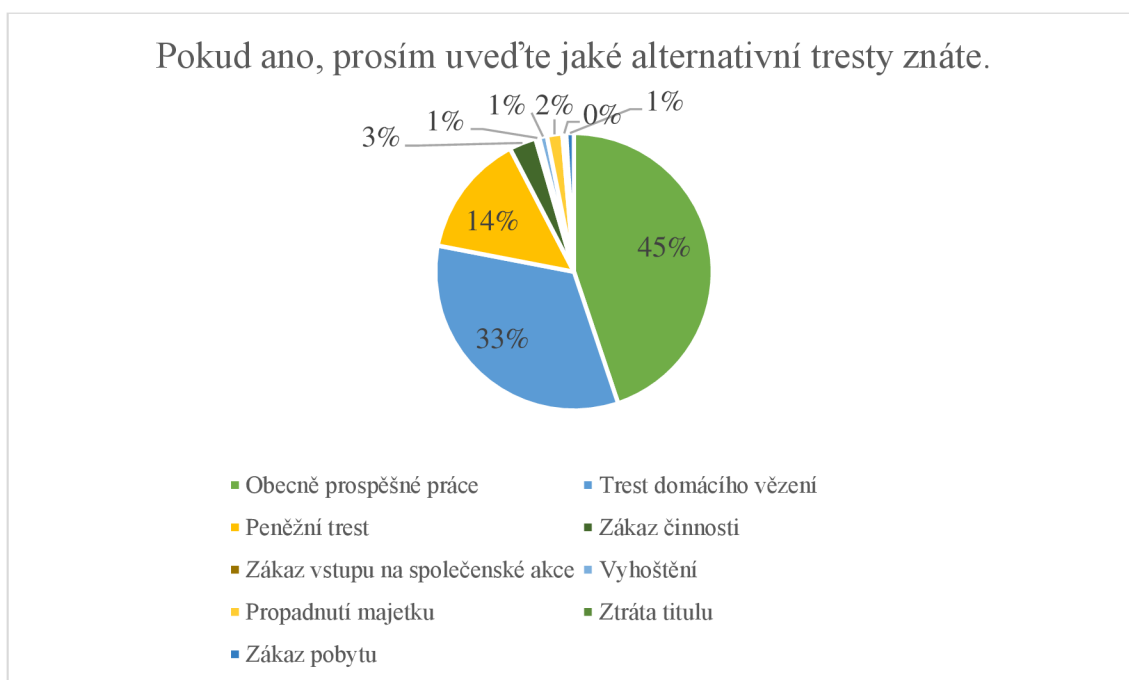

Zdroj: vlastní zpracování

Tento dotaz byl opět určený pro všechny respondenty tohoto dotazníkového šetření. U této otázky se dalo předpokládat, že převážná část lidí bude alternativní tresty znát a jak se ukázalo, celkem 52 % všech respondentů termín alternativní tresty zná. Až 28 % ale o alternativních trestech neslyšelo a 20 % zná název, ale neví, co si pod ním představit.

Skupina respondentů, kteří nejsou s existencí alternativních trestů obeznámeni se může zdát nepřiměřeně vysoká. Vzhledem k době, kdy jsou v České republice alternativní tresty součástí trestního řízení, je poměr skoro 48 % respondentů zarážející. I část 20 % respondentů, kteří uvádějí, že pojem alternativních trestů znají, ale neumí si pod ním nic konkrétního představit, je spíše ukázkou malé povědomosti o tomto tématu. Zde je pravděpodobně další z možných rezerv v komunikaci s veřejností. Toto téma bude dále zpracováno v závěru práce.

Graf 14 výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

Aby se zjistilo, jaké alternativní tresty jsou nejznámější mezi respondenty, byla položena doplňující otázka, která se respondentů ptala, jaké alternativní tresty znají. Respondenti uvedli vcelku širokou paletu alternativních trestů. Nejčastěji zmiňovaným typem alternativních trestů byli veřejně prospěšné práce, tento trest uvedlo 45 % respondentů. Druhým nejčastěji uváděným alternativním trestem byl trest domácího vězení, ten byl uveden 33 % respondentů. Dále není překvapením, že si respondenti vzpomněli i na peněžní tresty, které tvoří 14 %. Peněžní trest může buď doplňovat jiné tresty, či může být jediným uloženým trestem.⁵⁸ Dále byli v mnohem menší míře zmíněny tresty zákazu činnosti, trest propadnutí majetku, vyhoštění, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce a ztráta čestných titulů a vyznamenání. Nebyly zmíněny pouze tresty zákazu držení a chovu zvířat a ztráta vojenské hodnosti.

⁵⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník: § 67 Peněžitý trest.

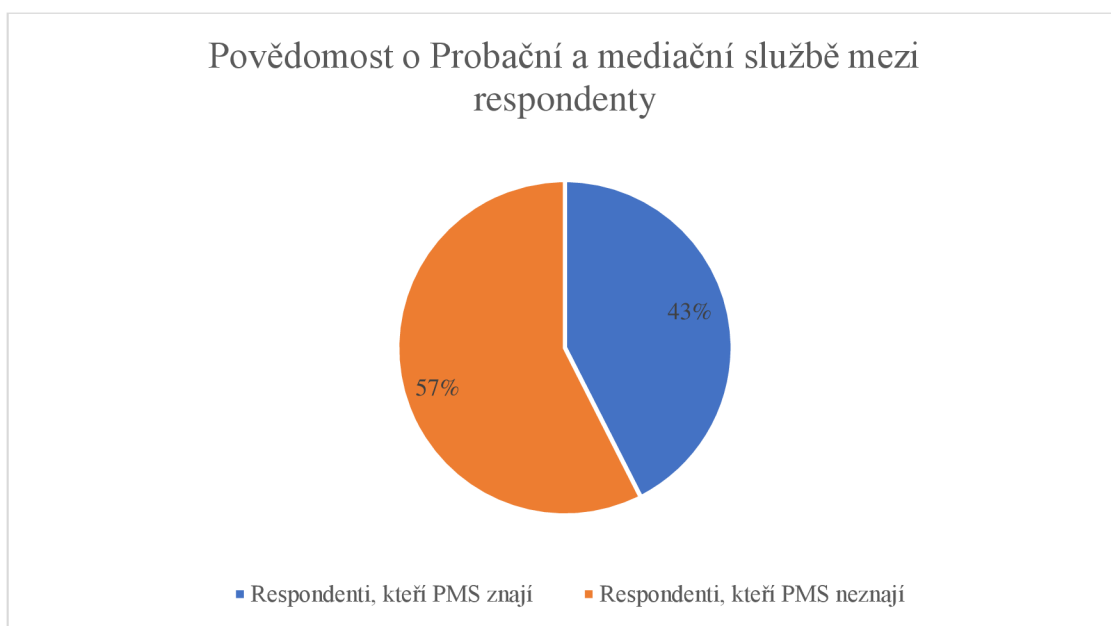
5 Výsledky zkoumání

Výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření pomocí portálu Survio. Dotazník obsahoval celkem 18 otázek z nich první čtyři byly otázky na věk, vzdělání, pohlaví a kraj bydliště respondentů. Zbýlých 13 otázek bylo věnováno výzkumným otázkám. Dotazník byl zpřístupněn po dobu 16 dnů a zúčastnilo se ho celkem 294 lidí. Dotazník byl zveřejněn na sociálních sítích, byl tedy vyplňovaný pouze online formou.

Dotazníkového šetření se dle výsledků zúčastnilo 246 žen a 46 mužů, dva respondenti si nepřáli pohlaví uvádět. V dotazníku byli nejvíce zastoupeni respondenti ve věku 19–26 let se středoškolským vzděláním s maturitou. Dotazníku se zúčastnili obyvatelé ze všech krajů České republiky, nejvíce však ze Středočeského kraje. Několik respondentů, kteří se zúčastnili, pochází ze Slovenské republiky.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zjistit, jak vysoká je obecná povědomost o funkci a činnostech Probační a mediační služby. Tato otázka byla zodpovězena hned v první části dotazníku, kdy byl položen dotaz, zda respondenti tuto službu znají či ne, a nebo jestli znají název, ale nevědí, co Probační a mediační služba dělá. Počet respondentů, kteří uvedli v této otázce, že Probační a mediační službu znají, byl 153, což tvoří 51 % respondentů. Aby bylo zjištěno, zda tito respondenti skutečně vědí, jaká je úloha této služby, byla následně položena otázka, kde měli vybrat definici hlavních činností Probační a mediační služby, která jim přijde nejvíce správná. Přesto, že většina respondentů zvolila správně, 18 % respondentů vybralo nesprávné odpovědi.

Graf 1 Výsledky hlavní výzkumné otázky:

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu je patrné, že více jak polovina respondentů není s činností Probační a mediační služby obeznámena, či ji vůbec nezná. Avšak předpokládaný výsledek byl nižší, než se nakonec ukázalo. Cíl této práce byl splněn.

Na několik dalších otázek v dotazníku odpovídali pouze ti, kteří Probační a mediační službu znají. Odpovědi na otázku, kde se tyto respondenti o Probační a mediační službě dozvěděli, měli vcelku podobně zastoupené množství respondentů. Jako největším zdrojem informací o této instituci mezi respondenty se však ukázala škola. Vzhledem k tomu, že Probační a mediační služba je v oblasti kriminality dětí a mládeže velmi činná, jde zcela jistě o velmi pozitivní výsledek. Jako druhým nejužitečnějším zdrojem informací je podle počtu responzí internet. Tím se mohou myslet webové stránky samotné organizace, různé internetové články či příspěvky. V nižších případech to byli odpovědi práce, rodina a přátelé, a nakonec podle konkrétních odpovědí respondentů televize a samotné setkání s pracovníky Probační a mediační služby.

Dále měli respondenti vybrat pod které ministerstvo Probační a mediační služba spadá. Bylo možné vybrat jedno ze 4 uvedených ministerstev. Omezený počet uvedených ministerstev byl definován tím, že názvy některých ministerstev téměř vylučují možnost zvolení, např. ministerstvo zemědělství. Ze 153 lidí, 93 odpovědělo správně, avšak zbylých 60 vybralo ministerstva, která s touto službou nesouvisí. Největší část lidí vybrala jako svoji odpověď „Ministerstvo práce a sociálních věcí“ a „Ministerstvo vnitra“.

Vedlejší výzkumná otázka byla na téma zaměstnání u Probační a mediační služby. Souhrn responzí měli zjistit, jestli těm, kteří ji znají, přijde práce v této problematice atraktivní. Samozřejmě ne všichni respondenti mohou znát náplň práce úředníka či jiného pracovníka Probační a mediační služby. U této otázky se také předpokládá situace, kdy by pro všechny tyto respondenty bylo možné tuto práci vykonávat (splňovaly by požadavky podle zákona 257/2000 Sb. O probační a mediační službě). Více než polovina odpovídajících by nad kariérou pracovníka v této sféře nepřemýšlela. Ze 153 respondentů pouze 27 uvedlo, že by nad tímto zaměřením uvažovali. Dalších 18 lidí odpovědělo, že si nejsou jistí.

Těch, kteří Probační a mediační službu neznají a chtěli by se o této instituci dozvědět víc, je podle výsledků 62 (ze celkového počtu 169 zaměřených respondentů). Dalších 51 lidí odpovědělo, že nedokážou určit, a to právě z důvodu, že ji vůbec neznají. Pouze 27 respondentů uvedlo jednoznačnou odpověď „ne“.

Ve výzkumné otázce o restorativní justici odpovídali opět všichni zúčastnění. Oproti datům z otázky o povědomosti službách Probační a mediační služby byly výsledky v otázce o povědomosti Restorativní justice velmi nízké. Pouze 46 lidí, z celkových 294 respondentů odpovědělo, že ví, co to je restorativní justice. Dalších 64 respondentů již slyšelo tento pojem, ale opět neví, co znamená. Ovšem zbylých 184 respondentů restorativní justici nezná vůbec. Tento výsledek byl překvapivý, protože 76 z těchto respondentů ji zná.

I při otázce na restorativní justici byla použita otázka, která měla zjistit, kdo z těch, kteří uvádí, že restorativní justici znají budou schopni určit její definici. Převážná část respondentů vybrala správnou odpověď a pouze 6 lidí vybralo špatné varianty. Z toho 4 vybrali variantu, která uváděla, že restorativní justice se zabývá pouze trestnými činy mladistvých, a že její hlavními principy jsou poznání osobnosti a metody pachatele a tím předcházení kriminalitě mladistvých. Poslední možnou variantu, která říkala, že restorativní justice je pojem pro současné fungování soudnictví v České republice a jejím hlavním nástrojem je trest odnětí svobody, vybrali pouze 2 lidé.

Součástí trestního řízení, se podle responzí stalo 56 respondentů (6 dalších na tuto otázku, nechtěli odpovídat). Až 12 respondentů při tomto procesu využilo předmětných služeb.

Otázka, zda se respondent nebo někdo z jeho okolí využil Probační a mediační služby mimo trestní řízení, byla otevřená opět pro všechny respondenty. Ze všech zúčastněných 238 lidí s touto službou zkušenost nemělo a ani neznají nikoho ze svého okolí kdo ano. Celkem 15 respondentů si na tuto otázku nepřálo odpovídat. Ovšem 45 lidí uvedlo, že mají zkušenosti

se službami této organizace mimo trestní řízení a v další otázce odpovídali, jaké tyto situace byly a také hodnotili, jaká byla jejich zkušenost s touto spoluprací.

Jako nejčastější situaci setkání s Probační a mediační službou lidé uváděli probační dohled po výkonu trestu. Další situace, kdy se se službou respondenti setkali, byla uvedena rozvodová řízení, řešení drogové závislosti nebo konzultace kvůli pachateli. Téměř všechna uvedená hodnocení byla kladná, až na jednu výjimku, která ale byla mířena spíše na konkrétní středisko než na službu jako takovou.

S restorativní justicí samozřejmě souvisejí i alternativní tresty. Celkem 154 respondentů z počtu zúčastněných alternativní tresty zná. Dalších 60 lidí již zaznamenalo tento název, ale nevědí, co si pod tím mají představit. Až 80 lidí alternativní tresty vůbec nezná. Ti, kteří je znají, uváděli příklady těchto trestů. Jeden respondent obvykle uvedl 2-3 druhy trestů.

Uvedeny byly téměř všechny alternativní tresty, které jsou vypsány v Trestním zákoníku. Neuveden byl pouze trest ztráty vojenské hodnosti a trest zákazů držení a chovu zvířat. Trestem, na který si vzpomnělo nejvíce lidí, byl trest obecně prospěšných prací. Tento trest uvedlo až 100 respondentů. Druhým nejčastěji uváděným druhem alternativního trestu bylo domácí vězení. Dále byl často zmiňován peněžitý trest a menší míře propadnutí majetku, zákaz činnosti, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, zákaz pobytu, vyhoštění či dokonce ztráta titulu. V seznamu odpovědí se objevilo několik responzí, které obsahovaly odpověď podmíněčné propuštění, nebo trest zákazu pohybu. Ani jedna varianta však není správně. V prvním případě se mohlo stát nedorozumění, neboť podmíněčné propuštění mezi alternativní tresty nepatří. V druhém případě lze předpokládat, že šlo buď o překlep, či těch několik respondentů pouze spletlo slova, protože trest zákazu pohybu v České republice neexistuje.

Základní znalosti o Probační a mediační službě neměla ani polovina respondentů. Toto povědomí by se mělo zvýšit právě u těch zdrojů, které se ukázaly na základě výstupů z dotazníku jako efektivní. Jak vyplynulo z výsledků, nejrozšířenějšími zdroji informací o službě jsou škola a internet. Právě na těchto místech můžou pracovníci služby dále provádět a zvyšovat osvětu a povědomí o svých službách. Zdroje jako je rodina a přátelé nebo zaměstnání příliš ovlivnit nelze. V zaměstnání může roli informátora zastat zaměstnavatel, který si přeje, aby jeho zaměstnanci věděli, kam se v případě potřeby mohou obrátit.

Bohužel kariéra podle respondentů v prostředí Probační a mediační služby není příliš atraktivní zaměstnání, a to i přesto, že nabízí společensky prospěšné působení i osobní realizaci. Školy by takový směr mohly doporučit svým absolventům (se vhodným zaměřením). Zaměstnanecké pozice by mohly být více propagovány za účelem motivace vhodných kandidátů. Situaci také značně komplikuje nezbytnost specifického profilu a všeobecně vysoké nároky na potenciální uchazeče, například předchozí zkušenosti a s nimi související věk zájemců.

Překvapením byl rozdíl mezi hodnotou dat povědomí o restorativní justici. Jak se ukázalo, tak restorativní justice je ve společnosti téměř neznámá. Avšak když vezmeme v úvahu, že restorativní justice je pojem, který se běžně v obyčejné konverzaci příliš nevyskytuje, je to vcelku pochopitelné. Přesto by bylo prospěšné, aby tato problematika byla mezi lidmi rozšířenější. Bylo by vhodné, aby existovalo alespoň základní povědomí o spojení restorativní justice s alternativními tresty a metodikami Probační a mediační služby. Ukázalo se totiž, že existují respondenti, kteří znají Probační a mediační službu, ale nejsou obeznámeni s restorativní justicí jako takovou.

V otázce, která zahrnovala hodnocení zkušeností s Probační a mediační službou, bylo její působení velmi dobře oceňováno. Až na jednu odpověď byly všechny uvedené zkušenosti pozitivní. Co se týče onoho jednoho negativního hodnocení, bylo mířené spíše ke konkrétnímu středisku než k výkonu práce celé organizace.

Závěr

Tato práce byla zaměřena na téma Úlohu a činnost Probační a mediační služby v trestním řízení. Probační a mediační služba představuje velmi důležitý orgán k nápravě a pomoci všem, kteří se stali obětí trestného činu, pachatelům, kteří se chtějí napravit, obětem neshod ve svých společenských kruzích. Poskytuje pomoc těm, kteří se nedokážou sami dohodnout, těm, kteří chtějí napravit své chyby i těm, kterým bylo ublíženo. Probační a mediační služba nabízí svým zaměstnancům zajímavou a potřebnou pracovní náplň, která zahrnuje a vyžaduje komplexní znalosti legislativy, psychologie, sociologie a prvky dalších oborů. Tato instituce představuje naději pro ty, kteří by bez pomoci nedokázali svůj život uvést do normálních kolejí a vést klidný, slušný a společensky prospěšný život. Každému se může stát, že bude právě takovou pomoc potřebovat, a proto je důležité znát kde ji hledat a co může člověk očekávat.

V práci se podařilo popsat vnitřní strukturu služby, systém jejího fungování včetně důkladného vysvětlení všech odborných pojmů. Na základě těchto základních informací o Probační a mediační službě byl vytvořen dotazník se souborem otázek směřujících ke zjištění obecné povědomosti o samotné instituci, její činnosti a úkolech. Vedlejší cíle práce byly splněny souhrnem informací o možnostech zaměstnání v rámci Probační a mediační služby a nárocích, které jsou na její zaměstnance kladeny.

Dotazník a položené výzkumné otázky našly odpovědi na hlavní témata práce. Podařilo se stanovit míru veřejné povědomosti o Probační a mediační službě a její činnosti. Vedlejší výzkumné otázky vedly k širšímu poznání o praktických zkušenostech s jejím působením z hlediska klientů. Doplňková aktivita v rámci práce vedla i k dílčím zjištěním o její spolupráci s dalšími orgány a složkami aktivními v procesu trestního řízení.

V první kapitole teoretické části práce byla představena Probační a mediační služba, byl zde zohledněn její vývoj, organizační struktura, byla popsána funkce jejích středisek a vysvětleny pojmy probace a mediace. Dále zde čtenář seznámil s náplní práce probačního úředníka a asistenta, stejně tak s podmínkami jejich přijetí. Na závěr této kapitoly byly uvedeny úlohy, které služba zastává mimo trestní řízení. Druhá kapitola je věnována restorativní justici. Je zde vydefinováno její zaměření a hlavní principy.

Teoretická část byla věnována kapitolám, které objasňovaly pojmy a nezbytné informace ohledně Probační a mediační služby.

Výsledky praktické části práce vedou k doporučením:

- a) Zlepšit komunikaci směrem k neodborné veřejnosti o existenci a úkolech Probační a mediační služby
- b) Atraktivně prezentovat zaměstnání u Probační a mediační služby vzhledem k zajímavé a komplexní pracovní náplni a zvýšit tak motivaci potenciačních zájemců
- c) Zlepšit komunikaci úlohy Probační a mediační služby směrem k restorativní justici jako důležité složce justičního systému

Během zpracovávání této práce jsem se hlouběji seznámila s významností Probační a mediační služby a konzultovala i s několika příslušníky Policie České republiky a ptala se jich na názor ohledně vzájemné spolupráce. Víceméně všechny odpovědi byli stejné ve smyslu, že působení Probační a mediační služby je velice přínosné, avšak některé aspekty spolupráce jsou pro Policii časově náročné a zdouhavé. Několik policistů se vyjádřilo, že je spolupráce časově velmi zatěžující a je obtížné získat potřebné dokumenty v kratší časové lhůtě. Je otázkou, zda personální naplněnost služby je dostatečná a zda přínos, který rozhodně představuje v rámci justičního systému, není degradován zdouhavým administrativním postupem.

Důležitým poznatkem, ke kterému výsledky práce vedly, je zjištění, že se liší vnímání služby zevnitř systému a při pohledu zvenčí. Vnitřní pohled na Probační a mediační službu akcentuje především její přínos pro soudní systém, kdy výrazným způsobem snižuje zátěž soudů a dalších prvků činných v trestním řízení v případech méně závažné trestné činnosti, přečinů a dalších konfliktních situací. Dále její výrazná role v oblasti alternativních trestů je vnímána jako vysoce důležitá a pozitivní.

Pohled veřejnosti, který se na základě výsledků výzkumu pohybuje v mezích obecné informovanosti, je do jisté míry odlišný. Stejně jako je úloha justičního systému ve společnosti velmi široká při řešení všech konfliktních situací, je role Probační a mediační služby vnímána jako služba, která pomáhá vyvažovat závažnost provinění a trestu. Jako prvku, který do trestního řízení vnáší prvek širšího pohledu na trest a jeho účinnost, kterým by měla být náprava a zabránění opakování společensky negativních jevů. Především její působení v oblasti alternativních trestů je veřejně vnímána pozitivně a přínosně pro princip přiměřenosti.

Při zpracovávání získaných dat z dotazníkového šetření jsem se setkala s velkým množstvím respondentů, kteří uváděli odpovědi k otázkám, která pro ně nebyla určena. Například na otázky směřované jen na respondenty, kteří jsou s působností Probační a mediační

služby seznámení, odpovídali i ti, kteří uvedli, že ji vůbec neznají. Výsledky dotazníkového průzkumu by pak byly zkreslené. Zpracování výsledků tak potřebovalo značnou časovou dotaci kvůli nutnosti kontroly a vyřazování nerelevantních odpovědí. Další problém se naskytl u otevřených otázek, kdy lidé mnohdy uváděli neúplné informace, či odpovídali pouze na část otázky. Pozitivně bych ohodnotila ochotu respondentů k vyplnění mého dotazníku, ač pro mnohé to nemusí být příliš atraktivní téma. Zvláště bych chtěla ocenit respondenty, kteří vyplnili i otázky vztahující se k citlivému námětu jejich osobní zkušenosti s trestním řízením.

Seznam použité literatury

1. Frank Bold. Jak probíhá trestní řízení. [online]. 2021 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://frankbold.org/poradna/korupce-a-transparentnost/korupce-a-jednani-uredniku/korupce-a-stret-zajmu-v-trestnim-pravu/rada/jak-probiha-trestni-riz>
2. Justice.cz. Vývoj alternativních trestů v České republice. [Online] 2017. [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=vyvoj-alternativnich-trestu-v-ceske-republice>.
3. KAVANOVÁ, Jana. Probace a mediace. Bakalářská práce. Opava: Fakulta veřejných politik v Opavě., 2020.
4. Mediace. Probační a mediační služba: Cíle činnosti PMS. [online]. 2016-2019 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.mediace.cz/cs/probacni-a-mediacni-sluzba>
5. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Asistent Probační a mediační služby. Národní soustava povolání. [Online] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017. [Citace: 15. 10 2021.] Asistent Probační a mediační služby, 2017. Národní soustava povolání [online]. Ministerstvo práce <https://nsp.cz/jednotka-prace/asistent-probacni-a-media>.
6. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Úředník probační a mediační služby. Národní soustava povolání. [Online] Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017. [Citace: 15. 10 2021.] <https://nsp.cz/jednotka-prace/urednik-probacni-a-mediac>.
7. Policie České republiky. Trestní řízení, 2021. [online]. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/trestni-řízení.aspx>
8. Probační a mediační služba České republiky (online). PMSČR ©2002- 2021 [cit. 27.9. 2021]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pdp3-zpatky-do-zivota/>
9. Probační a mediační služba. Mediace. [Online] 2021. [Citace: 15. 10 2021.] <https://www.pmscr.cz/mediace/>.
10. Probační a mediační služba. Obecně prospěšné práce. [Online] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/obecne-prospesne-prace>.
11. Probační a mediační služba. Organizační řád. [Online] 19. 12 2007. [Citace: 17. 10 2021.] https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/10/zakladni-dokumenty_organizacni-rad_2021.pdf.

12. Probační a mediační služba. Organizační řád. [Online] 19. 12 2007. [Citace: 17. 10 2021.] https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/10/zakladni-dokumenty_organizacni-rad_2021.pdf.
13. Probační a mediační služba. Parole– podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/parole/>.
14. Probační a mediační služba. Práce s mládeží. [online]. [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/mladistvi-a-deti/>
15. Probační a mediační služba. Probační dohled: Integrace pachatele, Participace poškozeného, Ochrana společnosti [online]. In 29.11. 2005 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: http://bezpecne.sokolov.cz/files/PMS_letak_DOHLED_tisk_0.pdf
16. Probační a mediační služba. RESTORATIVE JUSTICE: STRATEGIES FOR CHANGE. [Online] Probační a mediační služba. [Citace: 16. 10 2021.] <https://www.pmscr.cz/projekty/restorative-justice-strategies-for-change/>.
17. Probační a mediační služba. Statut Probační a mediační služby ČR. [Online] 2007. [Citace: 15. 10 2021.] https://www.pmscr.cz/wp-content/uploads/2021/07/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf.
18. Probační a mediační služba. Trest domácího vězení. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-domaciho-vezeni/>.
19. Probační a mediační služba. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] <https://www.pmscr.cz/pro-pachatele/trest-zakazu-vstupu/>.
20. SMITH, UNODC. Handbook of basic principles and promising practices on alternatives to imprisonment. [Online] 2007. [Citace: 30. 12 2021.] https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_of_Basic_Principles_and_Promising_Practices_on_Alternatives_to_Imprisonment.pdf. 978-921-1482-201.
21. Soustava státního zastupitelství. Co to je trestní řízení? [online], 2022. [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/co-je-to-trestni-rizeni/>
22. STRAKOVÁ Petra. Mediace a probace v praxi. [Online] [Citace: 30. 12 2021.] https://is.muni.cz/el/ped/podzim2018/SC4BK_SPIT/um/PMS-_prezentace_prednasky_PdF_MU_1.pdf.

23. ŠTERN, P. Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010., 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2..
24. ŠTERN, Pavel. Metody sociální práce a praxe Probační a mediační služby [online]. In: s. 20 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Stern.pdf/ed13d611-5668-eb49-6366-275f39b2ac1f>
25. TYCHL Tomáš. Probační a mediační služba v trestním řízení. Diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2019.
26. WOLFORD Nela. Restorativní justice. Bakalářská práce. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje a Bankovní institut– Ambis, 2019.
27. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
28. Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a změně některých zákonů
29. Zákon č. 240/ 2009 Sb., Zákon trestní zákoník.
30. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
31. Zákon č. 40/ 2009 Sb. Trestní zákoník: § 67 Peněžitý trest.
32. ZEHR Howard. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 80-902-9981-4.